

Europejski nakaz aresztowania i karta praw podstawowych

Silvia Allegrezza

3 czerwca 2025 r.

EIPA

European
Institute of
Public
Administration

This project is co-funded
by the European Union

Tło historyczno-prawne

Zakaz niehumanitarnego i poniżającego traktowania

- *Radu*
- *Melloni*
- *Dorobantu*
- *Araynos i Căldăraru*
- *ML*
- *EDL*
- *OG*

Prawo do rzetelnego procesu sądowego: Niezależność wydającego nakaz organu sądowego

- *L i P*
- *X i Y*

Prawo do obrony: Prawo dostępu do adwokata, prawo do informacji a wyrok skazujący wydany zaocznie

- *Anacco*
- *RQ*
- *Minister for Justice and Equality*
- *TR*

Tło historyczno-prawne – Zanim pojawiło się ENA (I)

- 1957 → Konwencja Rady Europy o ekstradycji
- 1959 → Konwencja Rady Europy o wzajemnej pomocy prawnej
- 1975 → Protokół dodatkowy
- 1978 → Drugi protokół dodatkowy
- 1983 → Konwencja o przekazywaniu osób skazanych
- 1989 → Porozumienie w sprawie uproszczenia i unowocześnienia metod przekazywania wniosków ekstradycyjnych

■ Art. 1. Obowiązek wydania

- Wyjątek 1: przestępstwa wymagające szczególnego traktowania
 - przestępstwa polityczne (z wyłączeniem ludobójstwa lub zbrodni wojennych) lub przestępstwa ścigane ze względu na cechy (rasę, wyznanie, narodowość itp.) danej osoby, przestępstwa wojskowe, przestępstwa skarbowe, przestępstwa popełnione na własnym terytorium, przestępstwa zagrożone karą śmierci, przestępstwa przedawnione, przestępstwa co do których zapadło już prawomocne orzeczenie (zasada ne bis in idem).
- Wyjątek 2: obywatele - *aut dedere aut judicare*
 - Art. 6 zd. 2: *Jeżeli Strona wezwana odmówi wydania własnego obywatela, powinna ona przekazać sprawę właściwym organom w celu wszczęcia, w stosownych wypadkach, postępowania karnego.*
- Wniosek sporządza się na piśmie i przekazuje „w drodze dyplomatycznej”
- Obowiązek wydania podporządkowany procedurom + uzasadnienie każdej odmowy wydania w całości lub w części
 - 2 etapy: i) Kontrola sądowa ogólnych warunków prawnych + ocena polityczna (minister)

1957 Konwencja

Art. 1. Obowiązek wydania

- *Umawiające się strony **zobowiązują się do wzajemnego wydawania**, zgodnie z postanowieniami i na warunkach określonych w niniejszej konwencji, wszystkich osób ściganych za **popęlnienie przestępstwa albo poszukiwanych w celu wykonania kary lub środka zabezpieczającego**, orzeczonych przez właściwe organy Strony wzywającej.*

Przestępstwa stanowiące podstawę wydania (podwójna karalność)

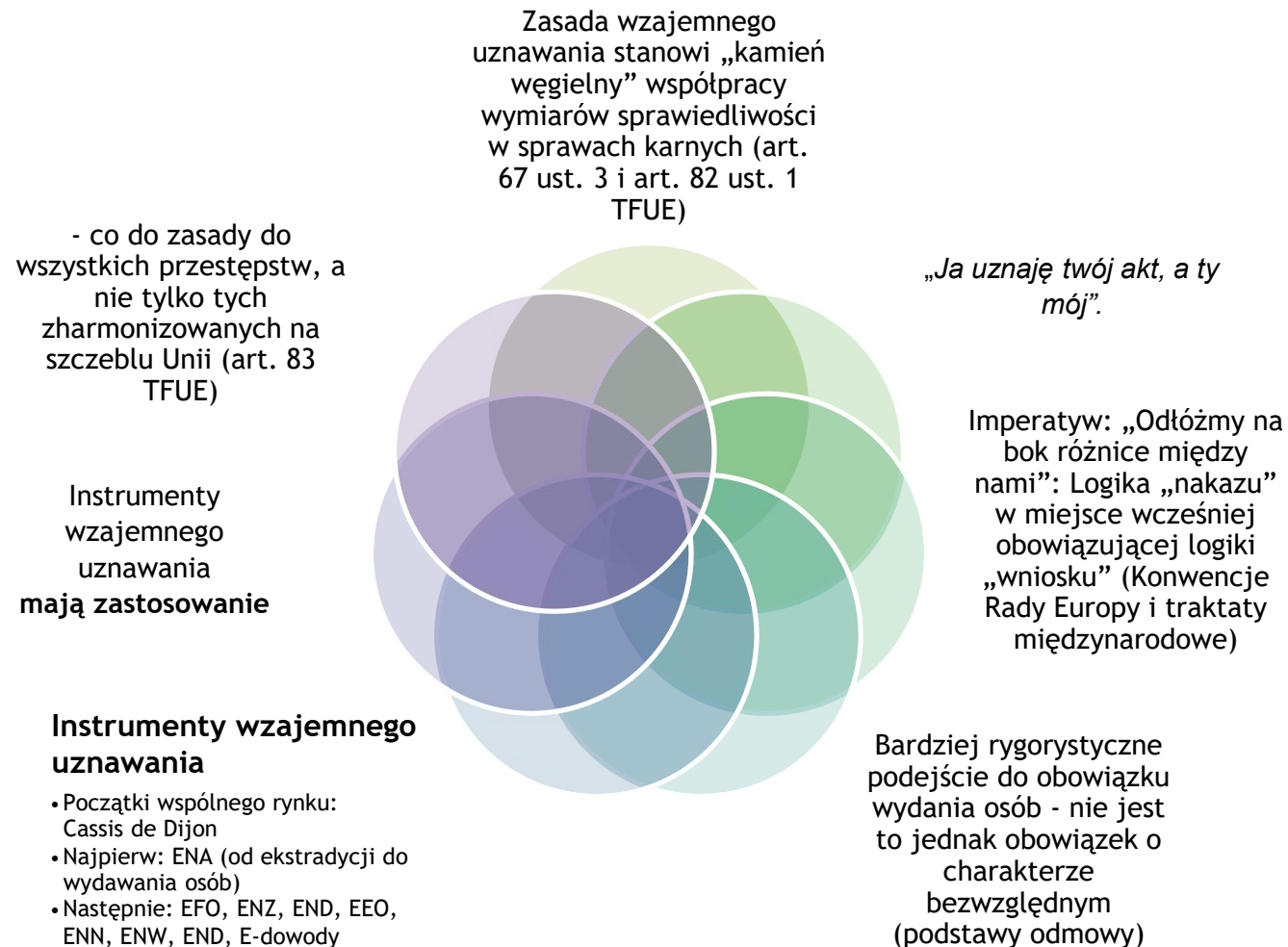
- przestępstwa zagrożone według prawa Strony wzywającej i Strony wezwanej karą pozbawienia wolności o maksymalnym wymiarze co najmniej jednego roku lub karą surowszą.
 - Orzeczenie kary lub środka o wymiarze co najmniej 4 miesięcy

Tło historyczno-prawne – Zanim pojawiło się ENA (II)

Unia Europejska: Europejska Współpraca Polityczna (EWP),

- **1987** → Porozumienie w sprawie stosowania przez państwa członkowskie Wspólnot Europejskich Konwencji Rady Europy o przekazywaniu osób skazanych
- **1987** → Porozumienie między państwami członkowskimi Wspólnot Europejskich w sprawie stosowania zasady ne bis in idem,
- **1989** → Porozumienie między państwami członkowskimi Wspólnot Europejskich w sprawie uproszczenia i unowocześnienia metod przekazywania wniosków ekstradycyjnych (znane również jako „Porozumienie z San Sebastian”),
- **1990** → Porozumienie między państwami członkowskimi Wspólnot Europejskich w sprawie przekazywania postępowania w sprawach karnych
- **1990** → Układ z Schengen
- **1991** → Konwencja między państwami członkowskimi Wspólnot Europejskich w sprawie wykonywania zagranicznych postanowień w sprawach karnych
- **1995** → Uproszczona procedura ekstradycyjna między państwami członkowskimi
- **1996** → **Konwencja o ekstradycji między państwami członkowskimi**
- **1999** → Konkluzje Rady Europy z Tanpere

Tło historyczno-prawne – Zanim pojawiło się ENA (III)

Tło historyczno-prawne – Zanim pojawiło się ENA (IV)

☞ FACULTY OF LAW, ECONOMICS AND FINANCE

- Rozwój zasady wzajemnego uznawania i...

Decyzja ramowa Rady 2002/584/WSiSW w sprawie europejskiego nakazu aresztowania i procedury wydawania osób między Państwami Członkowskim - zmieniona decyzją ramową 2009/299/WSiSW

- pierwszy instrument wdrażający zasadę wzajemnego uznawania orzeczeń sądowych w obszarze współpracy wymiarów sprawiedliwości
- ma na celu zapewnienie, by otwarte granice i swobodny przepływ osób w UE nie były wykorzystywane przez tych, którzy chcą uniknąć wymiaru sprawiedliwości
- Przestarzała struktura prawna: potrzeba aktualizacji

ENA jest:

uproszczoną, transgraniczną sądową procedurą wydawania osób zastępującą procedury ekstradycyjne

- Art. 1 → Definicja europejskiego nakazu aresztowania i zobowiązania do jego wykonania

1. ENA stanowi decyzję sądową wydaną przez Państwo Członkowskie w celu:

- aresztowania i przekazania przez inne Państwo Członkowskie osoby, której dotyczy wniosek,
w celu
- przeprowadzenia postępowania karnego
- lub wykonania kary pozbawienia wolności bądź środka zabezpieczającego.

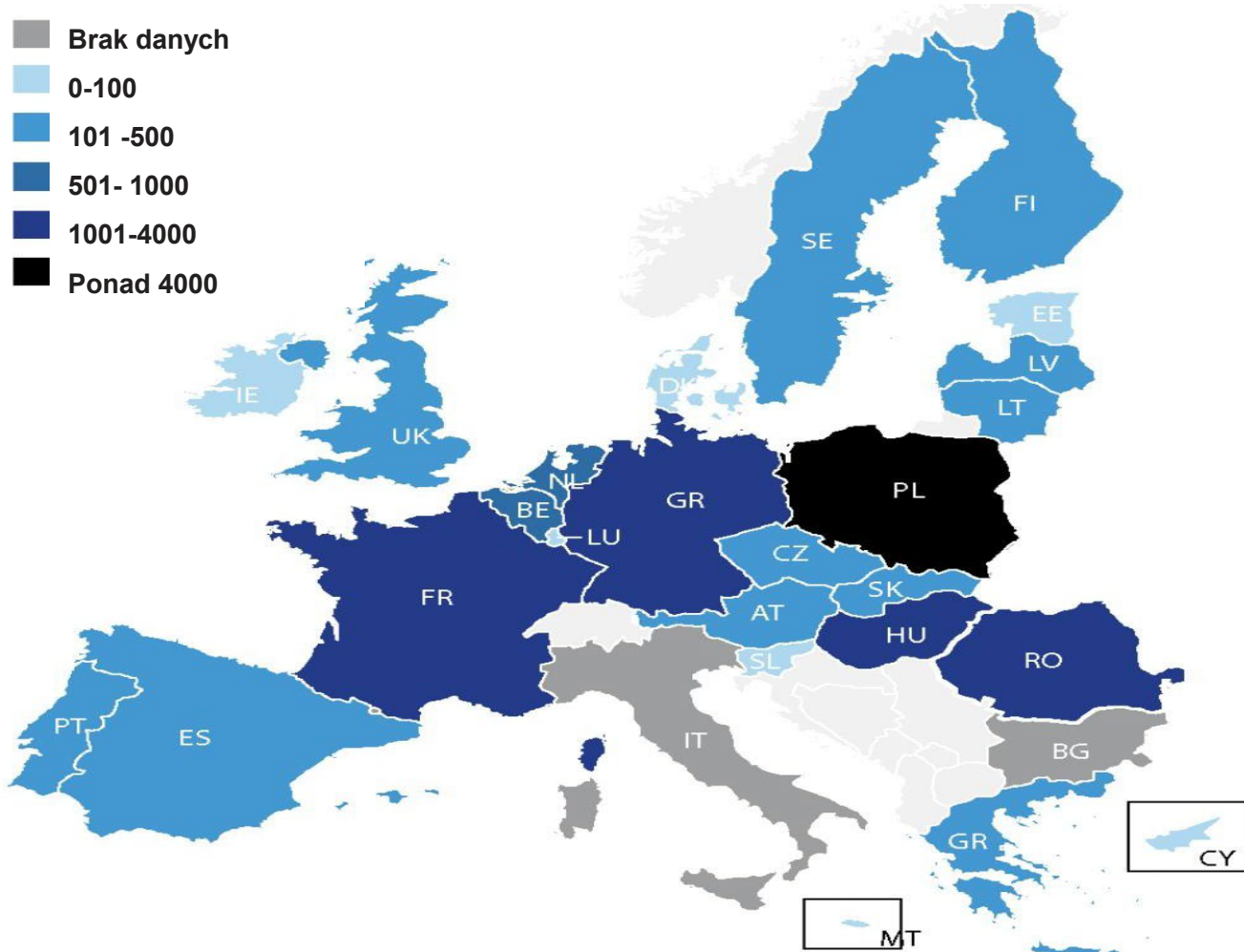
OGÓLNE ZASADY

Art. 1 ust. 2. Państwa Członkowskie wykonują każdy europejski nakaz aresztowania w oparciu o zasadę wzajemnego uznawania i zgodnie z przepisami niniejszej decyzji ramowej.

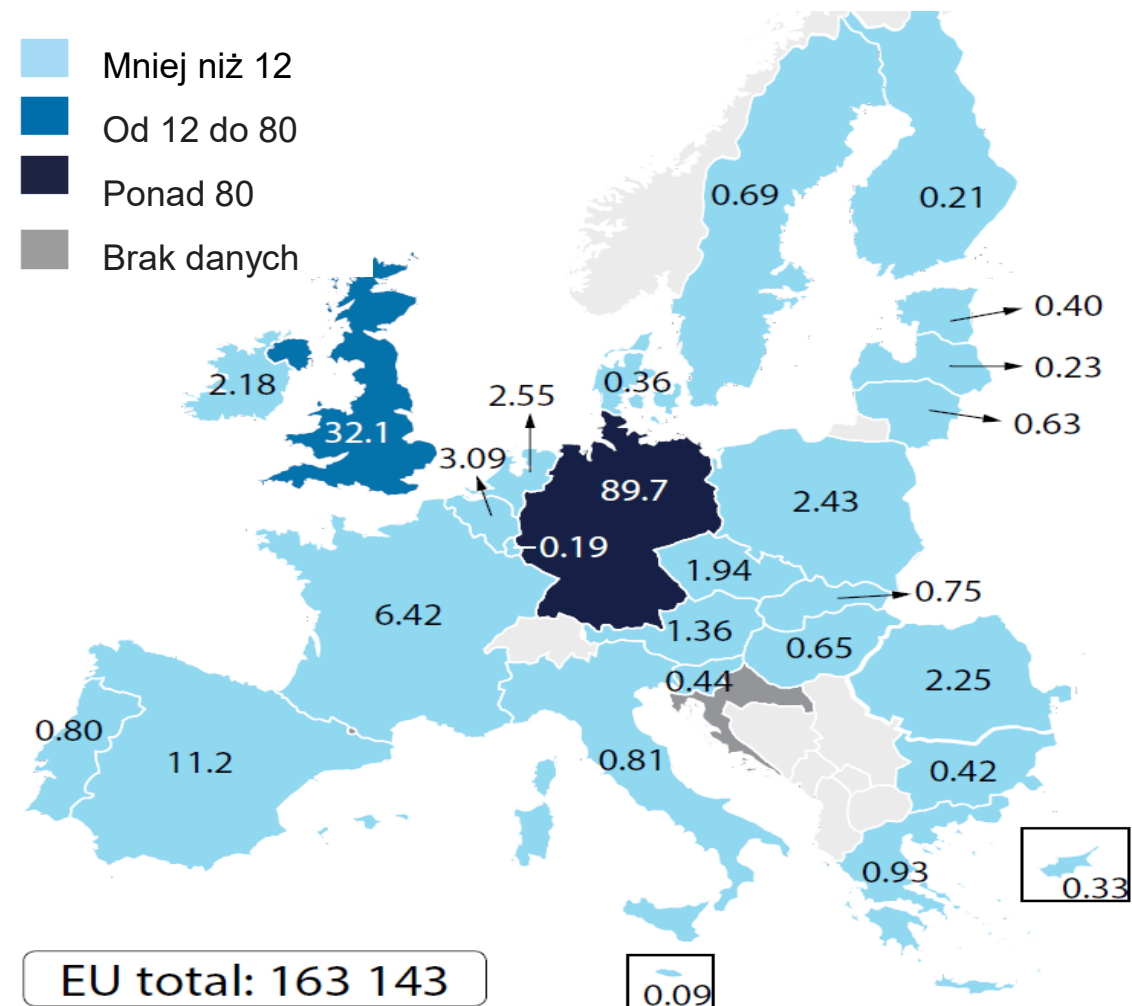
Art. 1 ust. 3.
Niniejsza decyzja ramowa nie skutkuje modyfikacją obowiązku poszanowania praw podstawowych i podstawowych zasad prawa zawartych w art. 6 TUE.

- 1. Europejski nakaz aresztowania może zostać wydany w przypadku czynów, które w świetle prawa obowiązującego w wydającym nakaz Państwie Członkowskim zagrożone są:
 - kara pozbawienia wolności
 - ENA → wydane w celu wykonania
 - wyroku o wymiarze co najmniej czterech miesięcy
- lub środkiem zabezpieczającym o maksymalnym wymiarze co najmniej 12 miesięcy → in procedendo (ENA wydane w celu ścigania, gdy postępowanie jest nadal w toku)

Europejskie nakazy aresztowania

Otrzymane ENA, wg państw członkowskich (2005-13) w tysiącach

■ CZAS

- W 2018 r. średni czas przekazania osób, których dotyczy wnioski, wynosił:
 - za zgodą - 16,4 dnia
 - bez zgody - 45 dni
- W 2019 r. średni czas przekazania osób, których dotyczy wnioski, wynosił:
 - za zgodą - 16,7 dnia
 - bez zgody - 55,75 dnia
- W 2020 r. średni czas przekazania osób, których dotyczy wnioski, wynosił:
 - za zgodą - 21,25 dnia
 - bez zgody - 72,45 dnia
- W 2021 r. średni czas przekazania osób, których dotyczy wnioski, wynosił:
 - za zgodą - 20,14 dnia
 - bez zgody - 53,72 dnia

ENA	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Wydane	14948	16144	16636	17491	17471	20226	15938	14789
Wykonane	5535	5304	5812	6.3?	6976	5665	4397	5144

NA CZYM POLEGAJĄ GŁÓWNE RÓŻNICE MIĘDZY PROCEDURĄ WYDANIA OSÓB A EKSTRADYCJĄ?

Brak zaangażowania/decyzji władz politycznych / Bezpośredni kontakt organów sądowych

Brak oceny prima facie materiału dowodowego

Ograniczone podstawy odmowy

Zniesienie kontroli politycznego charakteru przestępstwa

Innowacja w przekazywaniu obywateli: brak oczywistego zakazu przekazania obywateli/rezydentów

Innowacja w zakresie podwójnej karalności

Terminy: (10 - 60 - 90 dni)

- Od ponad roku do mniej niż 50 dni

Standardowy formularz

TREŚĆ I FORMA ENA (art. 8)

1. Europejski nakaz aresztowania zawiera następujące informacje podawane zgodnie z formularzem znajdującym się w Załączniku:

- a) tożsamość i obywatelstwo osoby, do której skierowany jest wniosek;
- b) nazwisko i imię, adres, telefon i faks oraz adres e-mail wydającego nakaz organu sądowego;
- c) dowody istnienia podlegającego wykonaniu wyroku, środka zabezpieczającego lub jakiegokolwiek innego podlegającej wykonaniu orzeczenia sądowego mającego analogiczny skutek prawny,
- d) charakter i kwalifikacja prawna przestępstwa
- e) opis okoliczności popełnienia przestępstwa, w tym jego czas i miejsce oraz stopień jego popełnienia przez osobę, której dotyczy wniosek;
- f) orzeczona kara, jeśli istnieje prawomocny wyrok, lub skala przewidzianych za to przestępstwo kar w świetle prawodawstwa wydającego nakaz Państwa Członkowskiego;
- g) jeśli to możliwe, inne skutki przestępstwa.

Tło historyczno-prawne – ENA (IX)

☐ FACULTY OF LAW, ECONOMICS AND FINANCE

(a) Informacja dotycząca osoby, której dotyczy wniosek:

Nazwisko:

Imię (imiona):

Nazwisko panieńskie, jeżeli dotyczy:

Pseudonimy, jeżeli dotyczy:

Płeć:

Obywatelstwo:

Data urodzenia:

Miejsce urodzenia:

Stale miejsce zamieszkania i/lub znany adres:

.....

Język rozumiany przez osobę, której dotyczy wniosek (jeśli wiadomo):

.....

Znaki szczególne / rysopis osoby, której wniosek dotyczy:

.....

(b) Decyzja, na podstawie której sporządzono nakaz:

1. Nakaz aresztowania lub decyzja sądowa mające ten sam skutek:

Rodzaj:

2. Podlegające wykonaniu orzeczenie:

.....

Numer akt:

Tło historyczno-prawne – ENA (X)

☐ FACULTY OF LAW, ECONOMICS AND FINANCE

(c) Wskazania co do długości orzeczonej kary:

1. Maksymalna długość kary pozbawienia wolności lub zatrzymania, jaką można zastosować za określone przestępstwo(-a):

.....

.....

2. Zastosowana długość kary pozbawienia wolności lub zatrzymania:

.....

Pozostała do odbycia część wyroku:.....

.....

(e) Przestępstwa:

Nakaz ten odnosi się do ogółem: liczby przestępstw.

Opis okoliczności, w jakich przestępstwo (przestępstwa) popełniono, łącznie z określeniem daty, miejsca i stopnia uczestnictwa w przestępstwie (przestępstwach) osoby, której wniosek dotyczy:

.....

.....

.....

Charakter i kwalifikacja prawna przestępstwa (przestępstw) oraz mające zastosowanie ustawowe przepisy/kodeks:

.....

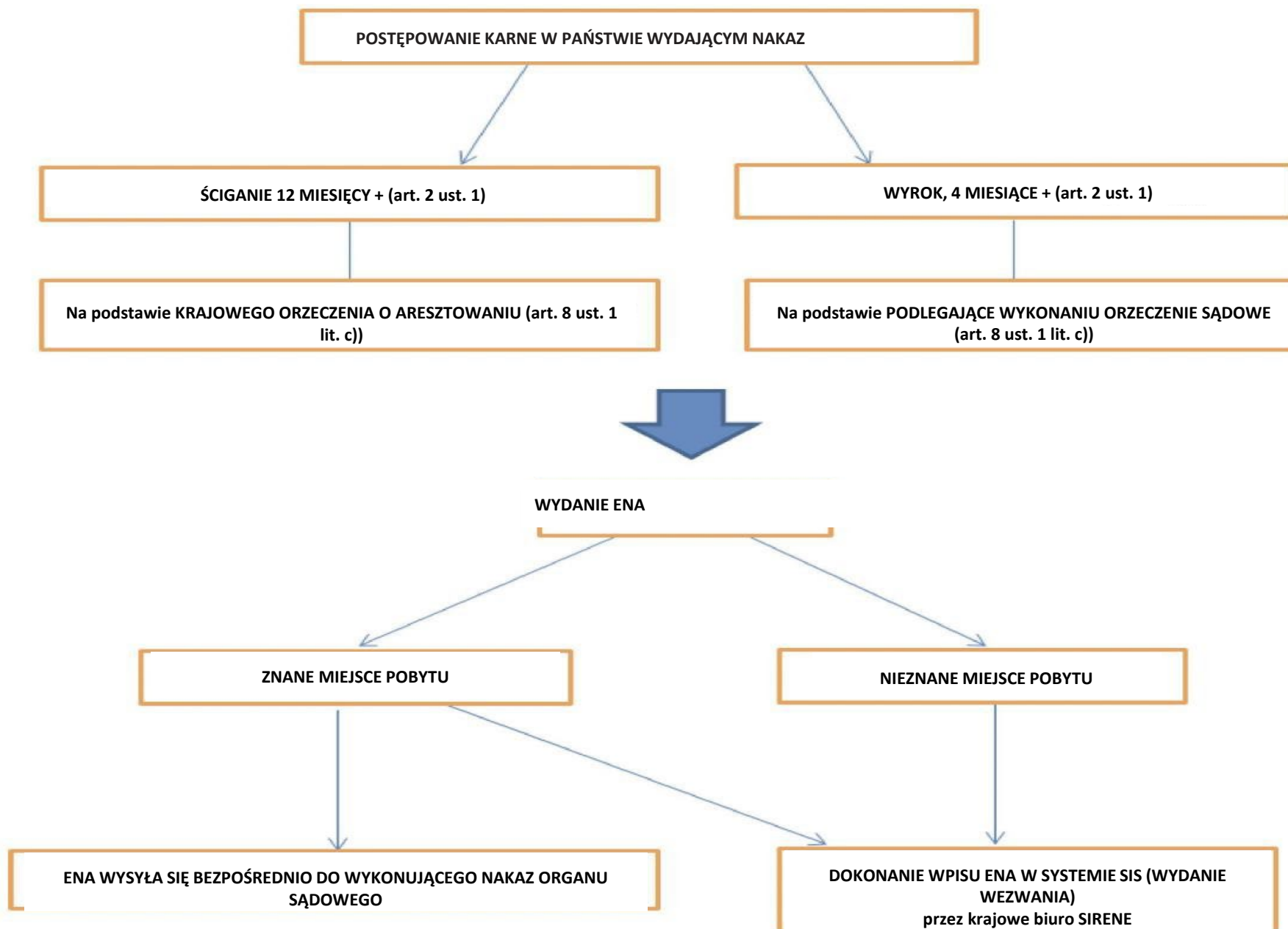
.....

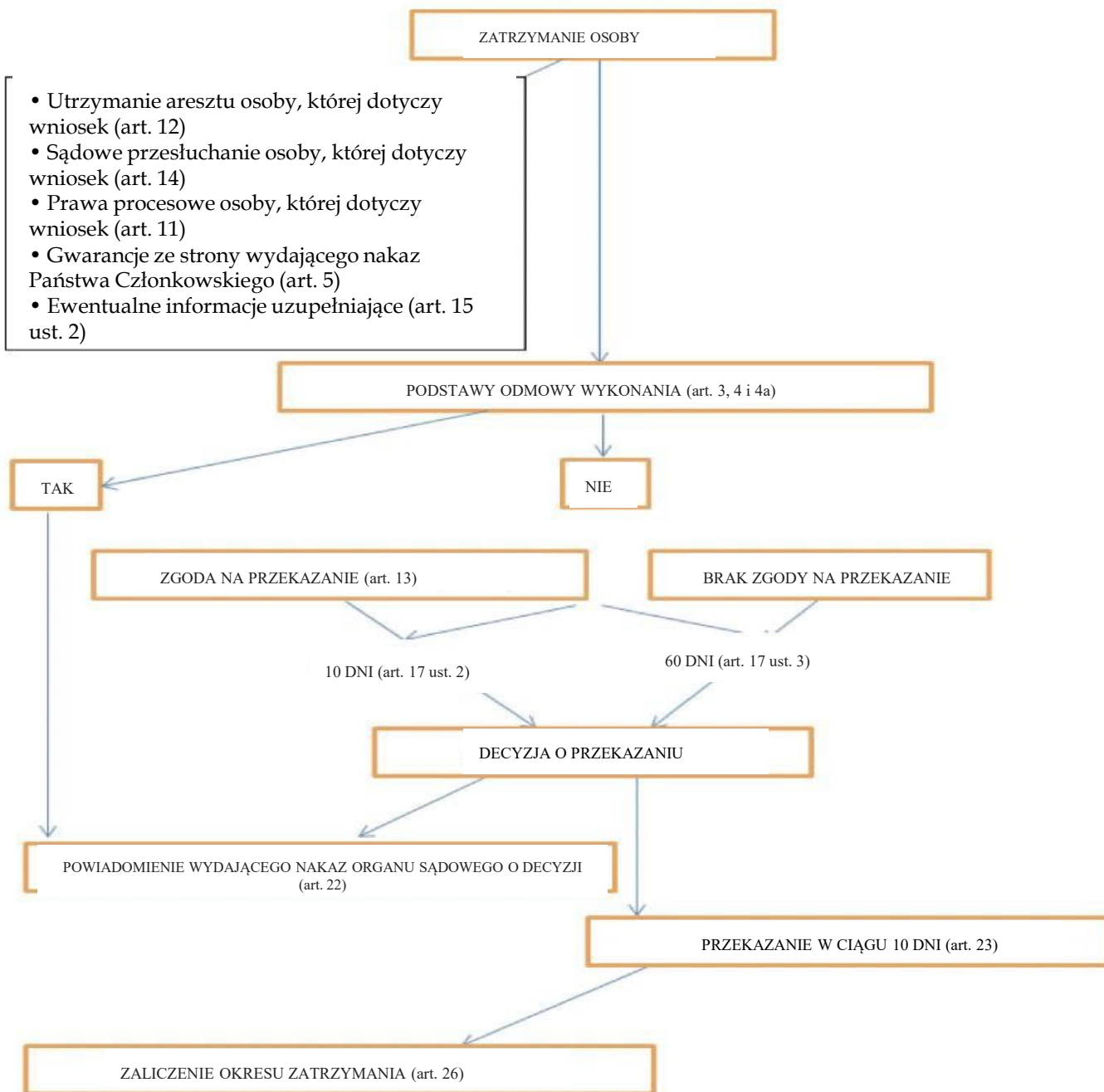
.....

.....

- I. Jeżeli to właściwe, proszę zaznaczyć jedno lub więcej przestępstw zagrożonych w wydającym nakaz państwie członkowskim karą pozbawienia wolności bądź środkiem zabezpieczającym o maksymalnym wymiarze co najmniej 3 lat, jak to określają odnośne ustawy wydającego nakaz państwa członkowskiego:

- ☐ udział w organizacjach przestępczych;
- ☐ terrorizm;
- ☐ handel ludźmi;
- ☐ seksualne wykorzystywanie dzieci i pornografia dziecięca;
- ☐ nielegalny handel środkami odurzającymi i substancjami psychotropowymi;
- ☐ nielegalny handel bronią, amunicją i materiałami wybuchowymi;
- ☐ korupcja;
- ☐ nadużycia finansowe, w tym mające negatywny wpływ na interesy finansowe Wspólnot Europejskich w rozumieniu konwencji z dnia 26 lipca 1995 r. o ochronie interesów finansowych Wspólnot Europejskich;
- ☐ pranie wpływów pieniężnych z przestępczości;
- ☐ fałszowanie walut, w tym waluty euro;
- ☐ przestępczość komputerowa;
- ☐ przestępczość w dziedzinie ochrony środowiska, w tym nielegalny handel zagrożonymi gatunkami zwierząt i roślin oraz ich odmianami;

- Brak rozróżnienia pomiędzy *crimes* a *délits*
- **Podwójna karalność**: Przestępstwo będące przedmiotem ekstradycji stanowi przestępstwo w obu państwach (w państwie wnioskującym i w państwie, do którego kierowany jest wniosek)
- Wykaz 32 przestępstw: bez kontroli podwójnej karalności
 - Domniemanie istnienia równoważnego przestępstwa
 - pobieżna kontrola
- «**Pozostałe przestępstwa**»: wymagana kontrola podwójnej karalności

- Wykaz 32 przestępstw nieobjętych wymogiem, aby dany czyn stanowił przestępstwo w obu państwach.

- Jedynym wymogiem dotyczącym tych kategorii jest to, aby były one *zagrożone karą co najmniej 3 lat więzienia w państwie wydającym nakaz*.

- Przestępstwa czy kategorie przestępstw?
- Zgodność z zasadą legalności

2. Następujące przestępstwa, jeśli w wydającym nakaz Państwie Członkowskim zagrożone są karą pozbawienia wolności lub środkiem zabezpieczającym o wymiarze co najmniej trzech lat i jako określone prawem wydającego nakaz Państwa Członkowskiego, stanowią na warunkach niniejszej decyzji ramowej podstawę, bez weryfikacji pod kątem podwójnej odpowiedzialności karnej za popełniony czyn, do przekazania na mocy europejskiego nakazu aresztowania:

udział w organizacjach przestępczych,
terroryzm,
handel ludźmi,
seksualne wykorzystywanie dzieci i pornografia dziecięca,
nielegalny handel środkami odurzającymi i substancjami psychotropowymi,
nielegalny handel bronią, amunicją i materiałami wybuchowymi,
korupcja,
nadużycia finansowe, w tym mające negatywny wpływ na interesy finansowe Wspólnot Europejskich w rozumieniu Konwencji z dnia 26 lipca 1995 r. w sprawie ochrony interesów finansowych Wspólnot Europejskich,
pranie wpływów pieniężnych z przestępczości,
fałszowanie walut, w tym waluty euro,
przestępczość komputerowa,
przestępczość w dziedzinie ochrony środowiska, w tym nielegalny handel zagrożonymi gatunkami zwierząt i roślin oraz ich odmianami,
ułatwianie bezprawnego wjazdu i stałego przebywania,
zabójstwo, ciężkie uszkodzenie ciała,
nielegalny handel organami i tkankami ludzkimi,
porwanie, bezprawne przetrzymywanie i branie zakładników,
rasizm i ksenofobia,
kradzież zorganizowana lub rozbój z bronią w rękę,
nielegalny handel przedmiotami kultury, w tym antykami i dziełami sztuki,
oszustwo,
ściąganie haraczy i wymuszanie,
podrabianie towarów i piractwo
fałszowanie dokumentów urzędowych i handel nimi,
fałszowanie środków płatniczych,
nielegalny handel substancjami hormonalnymi i innymi środkami pobudzającymi wzrost,
nielegalny handel materiałami jądrowymi lub radioaktywnymi,
handel kradzionymi pojazdami,
gwałt,
podpalenie,
przestępstwa podlegające jurysdykcji Międzynarodowego Trybunału Karnego,
bezprawne zajęcie samolotu/statku,
sabotaż.

- CZĘŚĆ I -

- ZAKAZ NIELUDZKIEGO I PONIŻAJĄCEGO TRAKTOWANIA
- WARUNKI POZBAWIENIA WOLNOŚCI, ZAGROŻENIE DLA ZDROWIA OSOBY, JAKIE MOGŁOBY WYNIKAĆ Z JEJ PRZEKAZANIA
- PRAWO DO ODBYCIA KARY W WYKONUJĄCYM NAKAZ PAŃSTWIE CZŁONKOWSKIM

Prawa podstawowe jako podstawa odmowy (I)

Zasada wzajemnego zaufania **nie ma charakteru bezwzględnego** → **granice wyznaczają** prawa podstawowe

Art. 4 **karty praw podstawowych**: bezwzględny zakaz niehumanitarnego i poniżającego traktowania

Związek z **art. 3 EKPC**: nie przewidziano żadnych odstępstw, nawet na w sytuacjach wyjątkowych

Kluczowe orzecznictwo:

- TSUE, **Radu** (2013) → brak możliwości automatycznego przekazania osoby bez zagwarantowania jej prawa do bycia wysłuchanym
- TSUE, **Melloni** (2013) → pierwszeństwo prawa Unii przed wyższym poziomem ochrony krajowej, jeśli spełniono unijne normy
- TSUE, **Aranyosi i Căldăraru** (2016) → obowiązkowa ocena warunków pozbawienia wolności w wydającym nakaz państwie członkowskim
- TSUE, **Dorobantu** (2019) → konieczność uwzględnienia realnego ryzyka i ryzyka dla konkretnej osoby
- TSUE, **ML** (2021) → ściślejsza kontrola warunków pozbawienia wolności w wydającym nakaz państwie członkowskim
- TSUE, **EDL** (2022) → szczególna sytuacja zdrowotna osoby, której dotyczy wniosek, może stanowić podstawę odmowy
- TSUE, **OG** (2023) → wykonujące nakaz państwo członkowskie może odmówić przekazania obywatela państwa trzeciego przebywającego lub mającego miejsce zamieszkania na jego terytorium

Przejdzie od automatycznego zaufania do warunkowego zaufania przy wykonywaniu ENA?

Prawa podstawowe jako podstawa odmowy (II)

- Pierwszy zestaw orzeczeń dotyczących praw człowieka: **nie można odmówić** wykonania ENA z uwagi na prawa człowieka
 - Prawo do bycia wysłuchanym (**Radu**, C-3Sc/11)
 - Prawo do obecności na rozprawie - wyrok wydawany zaocznie (**Melloni**, C-3SS/11)
- Drugi zestaw orzeczeń: w wyjątkowych okolicznościach wykonujący nakaz organ sądowy musi odstąpić od wykonania ENA, jeśli stwierdzi on, że istnieje rzeczywiste niebezpieczeństwo nieludzkiego i poniżającego traktowania z uwagi na:
 - Warunki pozbawienia wolności (**Aranyosi i Caldaru** C-404/15, **ML** C-220/18, **Dorobantu**, C-128/18)
 - Poważną, przewlekłą lub nieuleczalną chorobę osoby, której dotyczy wniosek (**E.D.L. Motifs de refus fondé sur la maladie**, C-699/21)
- Trzeci zestaw orzeczeń: Realne ryzyko naruszenia prawa do rzetelnego procesu:
 - Nieprawidłowości w systemie sądownictwa (**Minister for Justice and Equality** C-21c/18)
 - Niezawisłość organu wydającego nakaz (**Openbaar Ministerie**, C-5c2/21)
 - Prawo do sądu ustanowionego uprzednio na mocy ustawy (**Openbaar Ministerie** C-5c2/21; **Minister for Justice and Equality** C-21c/18; **Puig Gordi i in.** C-158/21)

Prawa podstawowe jako podstawa odmowy (II)

☐ FACULTY OF LAW, ECONOMICS AND FINANCE

Złota zasada: Wykonanie ENA jest obowiązkiem wykonującego nakaz organu sądowego

Wyjątki: podstawy odmowy wymienione w decyzji ramowej w sprawie ENA (art. 3, 4 i 4a)

Odmowa wykonania stanowi wyjątek, który należy interpretować zawężająco (*Openbaar Ministerie (sąd ustanowiony na mocy ustawy wydającego nakaz państwa członkowskiego)*, C-562/21 PPU i C-563/21 PPU)

odstępstwa od zasady wzajemnego uznawania sformułowanej w art. 1 ust. 2 nie mogą podlegać wykładni prowadzącej do podważenia celu (ENA), polegającego na **ułatwianiu i przyspieszaniu przekazania** między organami sądowymi państw członkowskich w świetle wzajemnego zaufania, jakie powinno istnieć między nimi (Generalbundesanwalt beim Bundesgerichtshof (zasada specjalności), C-195/20 PPU)

Art. 3: *Obligatoryjne* podstawy odmowy wykonania amnestia

- Amnestia
- *Ne bis in idem* (kara została wykonana lub nie może być dłużej wykonywana)
- Dana osoba nie osiągnęła wieku odpowiedzialności karnej

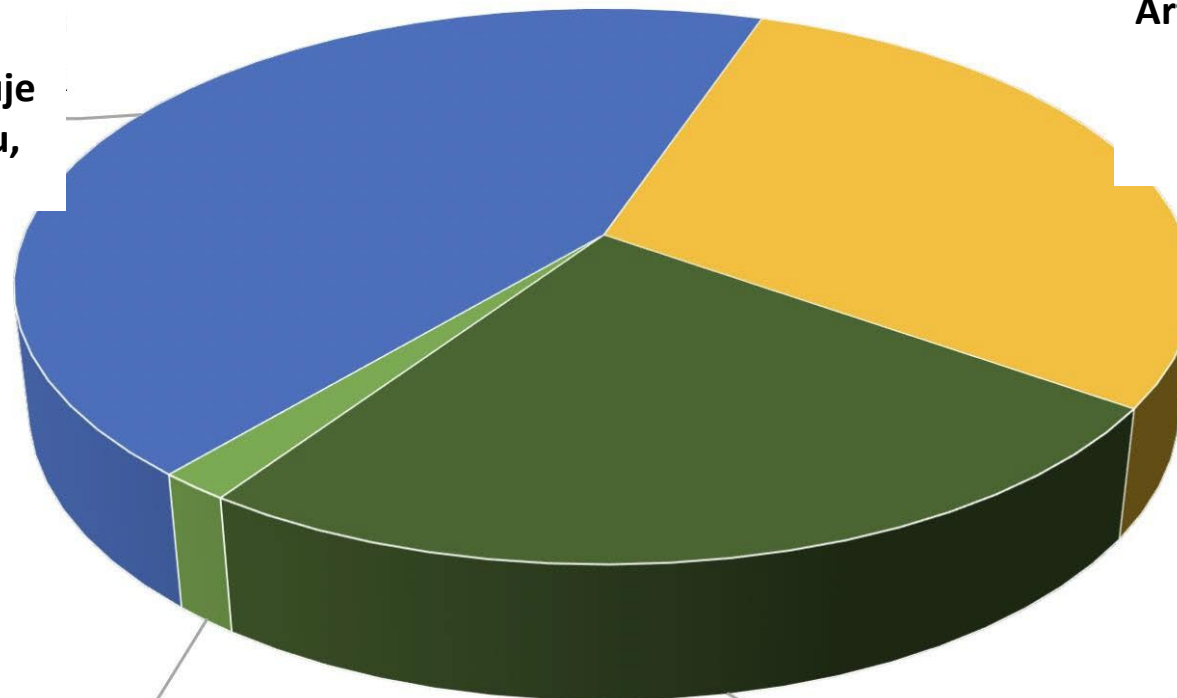
Art. 4 i 4a: Podstawy *fakultatywnej* odmowy

- Brak podwójnej karalności w przypadku przestępstw nieujętych w wykazie itp.
- Terytorialność: ściganie tego samego czynu zabronionego w wydającym nakaz państwie członkowskim
- Inne formy *ne bis in idem* (tj. prawomocne orzeczenie w państwie trzecim)
- Terytorialność: ściganie karne lub ukaranie osoby jest ustawowo zakazane (jeśli czyny podlegają jurysdykcji wykonującego nakaz państwa członkowskiego)
- Prawomocne orzeczenie w państwie trzecim
- Obywatelstwo: dana osoba jest obywatelem wykonującego nakaz państwa członkowskiego lub w tym państwie stale przebywa (Wykonanie kary pozbawienia wolności/środka zabezpieczającego w państwie członkowskim wykonującym nakaz.)
- Decyzje podjęte zaocznie (in absentia)

Podstawy odmowy wykonania (art. 3, art. 4 i 4a):

Art. 4 ust. 6 Wykonujące
nakaz państwo
członkowskie podejmuje
się wykonania wyroku,
44%

Art. 4: inne podstawy
fakultatywnej
odmowy,
30%

Art. 3: podstawy
obligatoryjnej odmowy,
2%

Art. 4: in absentia,
24%

- Podstawy odmowy = Wyczerpująca lista podstaw odmowy
- Decyzja ramowa w sprawie ENA nie wskazuje wyraźnie na prawa podstawowe jako podstawę odmowy wykonania nakazu (zawiera jednak ogólną klauzulę nienaruszalności w art. 1 ust. 2 i preambule)
 - A co z przestrzeganiem praw człowieka?
 - Np. dana osoba była/będzie poddawana torturom, dana osoba nie (będzie) mogła skorzystać z prawa do rzetelnego procesu
- ***W jaki sposób to ocenić?***
 - Naruszenia, do których doszło w przeszłości / naruszenia, do których może dojść w przyszłości
 - Czy można zażądać dalszych informacji od organu wydającego?
 - Ryzyko naruszenia zasady wzajemnego zaufania

Prawa podstawowe jako podstawa odmowy (V)

Zawężona wykładnia TSUE: wykonujący nakaz organ sądowy może odmówić wykonania ENA wyłącznie w enumeratywnie wyliczonych wypadkach obligatoryjnej odmowy wykonania, przewidzianych w art. 3 decyzji ramowej w sprawie ENA, lub fakultatywnej odmowy wykonania, przewidzianych w art. 4 i 4a tej decyzji ramowej.

Pomimo „wyczerpującego” charakteru wykazu podstaw odmowy z orzecznictwa TSUE wynika, że istnieją także inne **wyjątkowe okoliczności**, w których organy wykonujące powinny odstąpić od wykonania ENA, jak np. w przypadku naruszenia praw człowieka (*Aranyosi and Căldăraru* i inne wyroki).

TSUE przedstawił wykładnię w zakresie następujących podstaw odmowy dotyczących:

- **osób niepełnoletnich** (*Piotrowski*),
- **obywateli, osób mających miejsce zamieszkania lub przebywających na terenie wykonującego nakaz państwa członkowskiego** (*Kozłowski; Wolzenburg; Lopes Da Silva Jorge; Popławski I; Sut; Popławski II; (O.G. (Mandat d'arrêt européen à l'encontre d'un ressortissant d'un État tiers))*),
- **zasady ne bis in idem** (*Mantello; AY; X (Mandat d'arrêt européen – Ne bis in idem); AB and Others (Révocation d'une amnistie); Juan*),
- **ekstraterytorialności** (*Minister for Justice and Equality (Mandat d'arrêt – Condamnation dans un État tiers, membre de l'EEE)*),
- **wyroków wydanych zaocznie** (*IB; Melloni; Dworzecki; Tupikas; Zdiaszek; Ardic; Generalstaatsanwaltschaft Hamburg; Minister for Justice and Equality (Levée du sursis)*),
- **podwójnej karalności** (*A; X (Europejski nakaz aresztowania – podwójna karalność); Procureur général près la cour d'appel d'Angers*).
- Zamiar wystąpienia Wielkiej Brytanii z Unii nie niesie za sobą konsekwencji w postaci konieczności odmowy lub odroczenia wykonania ENA wydanego przez to państwo członkowskie (*RO*).

Prawa podstawowe jako podstawa odmowy (VI)

□ FACULTY OF LAW, ECONOMICS AND FINANCE

**Wzajemne
uznawanie**

- Kamień milowy
- Ograniczenia

**Wzajemne
zaufanie**

- Spontaniczne
- Harmonizacja

**Prawo
podstawowe**

- Bez ślepego zaufania:
- Wypracowane zaufanie?
- Test dwuetapowy

Złe warunki pozbawienia wolności (I)

FACULTY OF LAW, ECONOMICS AND FINANCE

Naruszenia praw
bezwzględnych (zakaz tortur i
niehumanitarnego lub poniżającego
traktowania albo karania oraz
zakaz niewolnictwa i pracy
przymusowej)

- [Sprawy połączone C-404/15 C 659/15 PPU](#),
Aranyosi i Caldararu
- Sprawa [C-220/18](#) PPU ML
(warunki pozbawienia wolności na Węgrzech)
- Sprawa [C-128/18](#) Dorobantu

Złe warunki pozbawienia wolności (II) Sprawy połączone C-404/15 i C-626/15 PPU, Aranyosi i Caldaru

□ FACULTY OF LAW, ECONOMICS AND FINANCE

- **Okoliczności faktyczne:** A. Włamanie do domu mieszkalnego i kradzież na terenie Węgier
- Węgierski sąd wydaje dwa europejskie nakazy aresztowania
- P. Aranyosi zostaje zatrzymany na terenie Niemiec
 - warunki pozbawienia wolności w wielu węgierskich zakładach karnych nie spełniają minimalnych standardów europejskich
 - Węgry skazane przez ETPC za przeludnienie więzień (art. 3 EKPC – art. 4 karty praw podstawowych)
 - Niemiecki prokurator żąda informacji od swojego węgierskiego odpowiednika
- W sprawie *Căldăraru* rumuński sąd wydaje ENA w celu zabezpieczenia wykonania w Rumunii kary roku i ośmiu miesięcy pozbawienia wolności za prowadzenie pojazdu bez prawa jazdy.
- Niemiecki sąd wykonujący nakaz stoi na stanowisku, że warunki pozbawienia wolności, którym mogą podlegać obaj mężczyźni w, odpowiednio, węgierskich i rumuńskich więzieniach, naruszają prawa podstawowe.

Przekazanie?

- **Główne pytania.** Czy na podstawie art. 1 ust. 3 decyzji ramowej w sprawie ENA wydający nakaz organ sądowy może lub musi odmówić wykonania ENA, jeśli istnieją poważne przesłanki świadczące o niezgodności warunków pozbawienia wolności z prawami podstawowymi, w szczególności z art. 4 karty? Czy art. 1 ust. 3 i/lub art. 5 i art 6 ust. 1 decyzji ramowej w sprawie ENA należy interpretować w ten sposób, że wykonujący nakaz organ sądowy może lub musi uzależnić swoją decyzję od potrzeby uzyskania uzupełniających informacji, które potwierdzą zgodność warunków pozbawienia wolności?
- **Orzeczenie TSUE:**
 - Ochrona zagwarantowana w art. 4 TSUE (i art. 3 EKPC) ma charakter bezwzględny
 - Dane świadczące o rzeczywistym niebezpieczeństwie → organ wykonujący ma obowiązek uznania tego faktu
 - Obowiązek wystąpienia o dalsze informacje zgodnie z art. 15 ust. decyzji ramowej
 - Odroczenie wykonania
 - Ostateczna decyzja podejmowana w rozsądnym terminie

Złe warunki pozbawienia wolności (II) Sprawy połączone C-404/15 i C-626/15 PPU, Aranyosi i Caldaru

□ FACULTY OF LAW, ECONOMICS AND FINANCE

- **Orzeczenie TSUE: główne wnioski**
- **Obowiązują zasady wzajemnego uznawania i wzajemnego zaufania** (pkt 75–80).
- Art. 1 ust. 1 oraz art. 1 ust. 2 decyzji ramowej w sprawie ENA, a także motywy 5 i 7 tej decyzji ustanawiają **zupełnie nowy system** oparty na zasadach wzajemnego zaufania i wzajemnego uznawania, dzięki którym możliwe jest istnienie przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości.
- Co do zasady wykonanie ENA jest bezwarunkowe, chyba że zastosowanie ma jedna z podstaw odmowy uznania (art. 3, 4 i 4a decyzji ramowej w sprawie ENA) lub jedna z gwarancji (art. 5 decyzji ramowej w sprawie ENA).
- Wyjątki od tej zasady dopuszczalne są tylko w wyjątkowych okolicznościach (pkt. 82-87).
 - W art. 1 ust. 3 decyzji ramowej w sprawie ENA podkreślono obowiązek przestrzegania postanowień karty.
 - Prawa określone w art. 4 karty mają charakter bezwzględny, a co za tym idzie żadne odstępstwa od nich nie są możliwe.
 - Karta stanowi ramy odniesienia dla oceny istnienia rzeczywistego niebezpieczeństwa nieludzkiego lub poniżającego traktowania (pkt. 88).
- W obliczu **obiektywnych, wiarygodnych, dokładnych i należycie zaktualizowanych danych** świadczących o istnieniu **systemowych lub ogólnych nieprawidłowości** dotyczących ośrodków penitencjarnych w wydającym nakaz państwie członkowskim wykonujący nakaz organ sądowy powinien sprawdzić w sposób konkretny i dokładny, czy istnieje **rzeczywiste niebezpieczeństwo**.
- W tym celu **powinien on wystąpić o przekazanie informacji uzupełniających** do wydającego nakaz organu sądowego.

„[...] same, nawet najpoważniejsze, nieprawidłowości nie pozwalają sądom w innych państwach członkowskich na automatyczną odmowę wykonania każdego europejskiego nakazu aresztowania wydane go przez to państwo członkowskie.”

Test dwuetapowy:

- 1. **Systemowe lub ogólne nieprawidłowości** lub nieprawidłowości mające wpływ na obiektywnie możliwą do zidentyfikowania grupę osób, do której należy zainteresowany (ocena systemowa). organ sądowy wydający nakaz musi dokonać oceny na podstawie **obiektywnych, wiarygodnych, dokładnych i należycie zaktualizowanych** danych. Dane te mogą wynikać m. in.:
 - z międzynarodowych orzeczeń sądowych, takich jak wyroki ETPC, z orzeczeń sądowych wydającego nakaz państwa członkowskiego,
 - a także z decyzji, sprawozdań i innych dokumentów sporządzanych przez organy Rady Europy lub pochodzących z systemu Organizacji Narodów Zjednoczonych.
- 2. **Ocena ryzyka dla konkretnej osoby**: Konkretna i dokładna analiza indywidualnej sytuacji osoby, której dotyczy nakaz (ocena szczegółowa). Zakłada ona obowiązek zwrócenia się o informacje do organu wydającego.

Art. 1 ust. 3 decyzji ramowej w sprawie ENA - państwa członkowskie zobowiązane są do poszanowania praw podstawowych zawartych w art. 6 TUE, w tym m.in.:

- Art. **3** karty - prawo do poszanowania **integralności fizycznej i psychicznej**;
- Art. **4** karty - zakaz **niehumanitarnego i poniżającego traktowania**;
- Art. **35** karty - prawo do **ochrony zdrowia**;

Sprawa C-699/21 - **E.D.L.** (*podstawa odmowy ze względu na chorobę*)

- Chorwacja (wydające nakaz państwo członkowskie) ⇒ Włochy (wydające nakaz państwo członkowskie)
- Oskarżony cierpi na **zaburzenia psychiatryczne** wymagające **leczenia farmakologicznego** i psychoterapii + **ryzyko popełnienia samobójstwa w przypadku pozbawienia wolności**;
- Wykonanie ENA **skutkowałoby przerwaniem** leczenia E.D.L.;
- Jak pogodzić **przewlekłą chorobę o potencjalnie nieokreślonym czasie trwania** z wykonaniem ENA?

Sprawa C-220/18 PPU, ML (warunki pozbawienia wolności na Węgrzech), wyrok z dnia 25 lipca 2018 r.

□ FACULTY OF LAW, ECONOMICS AND FINANCE

Okoliczności faktyczne: Węgierski ENA przekazany do wykonania organom w Niemczech. Złe warunki pozbawienia wolności na Węgrzech. Wniosek o przekazanie informacji zgodnie z art. 15 ust. 2 decyzji ramowej w sprawie ENA: Pismem z dnia 20 września 2017 r. węgierskie Ministerstwo Sprawiedliwości wskazało prokuraturze w Bremie, że w przypadku przekazania ML byłby najpierw osadzony na okres postępowania w sprawie przekazania w zakładzie karnym w Budapeszcie (Węgry), a później w regionalnym zakładzie karnym w Szombathely (Węgry).

Ministerstwo to przedstawiło także zapewnienie, że ML nie będzie poddany nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu w rozumieniu art. 4 karty ze względu na planowane osadzenie na Węgrzech. Wspomniane ministerstwo dodało, że zapewnienie to może być również udzielone w razie przeniesienia ML do innego zakładu karnego.

Główne pytania. Czy art. 1 ust. 3, art. 5 i art. 6 decyzji ramowej w sprawie ENA należy interpretować w taki sposób, że wykonujący nakaz organ sądowy może wykluczyć istnienie „realnego niebezpieczeństwa” na samej tej podstawie, że osobie tej przysługuje w wydającym nakaz państwie członkowskim **środek prawny** umożliwiający jej zaskarżenie warunków pozbawienia wolności?

A w razie odpowiedzi przeczącej, czy wspomniany organ jest wówczas zobowiązany do **zbadania warunków pozbawienia wolności panujących we wszystkich zakładach penitencjarnych**, w których osoba ta mogłaby ewentualnie zostać osadzona?

Czy wykonujący nakaz organ sądowy może wziąć pod uwagę informacje przedstawione przez organy wydającego nakaz państwa członkowskiego inne od wydającego nakaz organu sądowego, takie jak w szczególności, zapewnienie, że zainteresowana osoba nie będzie poddana ludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu?

Sprawa C-220/18 PPU, ML (warunki pozbawienia wolności na Węgrzech), wyrok z dnia 25 lipca 2018 r.

□ FACULTY OF LAW, ECONOMICS AND FINANCE

Orzeczenie TSUE:

- Wykonujący nakaz organ sądowy **nie może wykluczyć istnienia „rzeczywistego niebezpieczeństwa” na tej tylko podstawie, że danej osobie przysługuje w wydającym nakaz państwie członkowskim środek prawny** umożliwiający jej zaskarżenie warunków pozbawienia wolności.
- Wykonujący nakaz organ sądowy jest zobowiązany do **zbadania jedynie warunków pozbawienia wolności w zakładach penitencjarnych, w których według dostępnych mu informacji wspomniana osoba zostanie prawdopodobnie osadzona.**
- Wykonujący nakaz organ sądowy **może wziąć pod uwagę informacje** przedstawione przez organy wydającego nakaz państwa członkowskiego inne od wydającego nakaz organu sądowego, takie jak w szczególności, zapewnienie, że zainteresowana osoba nie będzie poddana ludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu.

Sprawa C-128/18, *Dorobantu*, wyrok z dnia 15 października 2019 r.

□ FACULTY OF LAW, ECONOMICS AND FINANCE

Okoliczności faktyczne: W sierpniu 2016 r. niemiecki organ otrzymuje od władz rumuńskich ENA dotyczący przekazania zamieszkałego w Niemczech obywatela Rumunii, D. T. Dorobantu. END zostaje wydany w celu przeprowadzenia postępowania karnego w sprawie czynów stanowiących przestępstwa przeciwko mieniu, a także podrabiania i posługiwania się podrobionymi dokumentami. Zgodnie z orzecznictwem *Aranyosi i Căldăraru* niemiecki sąd zwrócił się do organu rumuńskiego o przekazanie dodatkowych informacji. W styczniu 2017 r. niemiecki organ wydał postanowienie o przekazaniu w wykonaniu D.T. Dorobantu.

Niedługo później Niemiecki Federalny Sąd Konstytucyjny uchylił to postanowienie. Sąd ten orzekł, że ocena dotycząca zgodności z prawem przekazania zainteresowanego zakłada, że do Trybunału Sprawiedliwości zostaną uprzednio skierowane pytania prejudycjalne, aby mógł on wypowiedzieć się w przedmiocie istotnych czynników w ramach badania warunków pozbawienia wolności w wydającym nakaz państwie członkowskim.

Główne pytania.

- Jaki zakres ma ocena rzeczywistego niebezpieczeństwa nieludzkiego lub poniżającego traktowania w rozumieniu art. 4 karty (czy powinna to być ocena pełna czy ocena ograniczająca się do oczywistych niedostatków)?
- Czy przeprowadzając tę ocenę, organ wykonujący musi wziąć pod uwagę minimalną **powierzchnię przypadającą na osobę umieszczoną w celi takiego zakładu**, a jeśli tak, w jaki sposób przestrzeń ta jest obliczana?
- Czy do celów wspomnianej oceny organ wykonujący musi uwzględnić **istnienie środków ustawodawczych i strukturalnych**, mających na celu poprawę kontroli warunków pozbawienia wolności w wydającym nakaz państwie członkowskim?

Sprawa C-128/18, *Dorobantu*, wyrok z dnia 15 października 2019 r.

□ FACULTY OF LAW, ECONOMICS AND FINANCE

Orzeczenie TSUE.

- Wykonujący nakaz organ sądowy musi uwzględnić wszystkie istotne aspekty bytowe warunków pozbawienia wolności w zakładzie karnym, w którym konkretnie przewidywane jest osadzenie tej osoby, takie jak dostępna dla osoby pozbawionej wolności przestrzeń osobista w celi tego zakładu, warunki sanitarne oraz zakres swobody przemieszczania się osoby pozbawionej wolności wewnątrz zakładu.
- Wykonujący nakaz organ sądowy powinien zwrócić się do wydającego nakaz organu sądowego o informacje i zasadniczo powinien polegać na zapewnieniach udzielonych przez wydający nakaz organ sądowy.
- Jeśli chodzi o **dostępną przestrzeń osobistą**, przy obecnym braku minimalnych norm w tym zakresie w prawie Unii, uwzględnić należy minimalne wymogi wynikające z **art. 3 EKPC**.

Fakt, że dana osoba dysponuje w państwie członkowskim możliwością skorzystania ze środka prawnego lub że w tym państwie istnieją środki ustawodawcze lub strukturalne mające na celu wzmocnienie kontroli warunków pozbawienia wolności, nie wystarcza, aby wykluczyć istnienie rzeczywistego niebezpieczeństwa niehumanitarnego lub poniżającego traktowania.

takie niebezpieczeństwo nie może być dla celów wydania rozstrzygnięcia w sprawie takiego przekazania kompensowane względami związanymi ze skutecznością współpracy wymiarów sprawiedliwości w sprawach karnych oraz zasadami wzajemnego zaufania i uznawania.

Sprawa C-699/21, E.D.L. (Motif de refus fondé sur la maladie), Wyrok z dnia 8 kwietnia 2023 r.

□ FACULTY OF LAW, ECONOMICS AND FINANCE

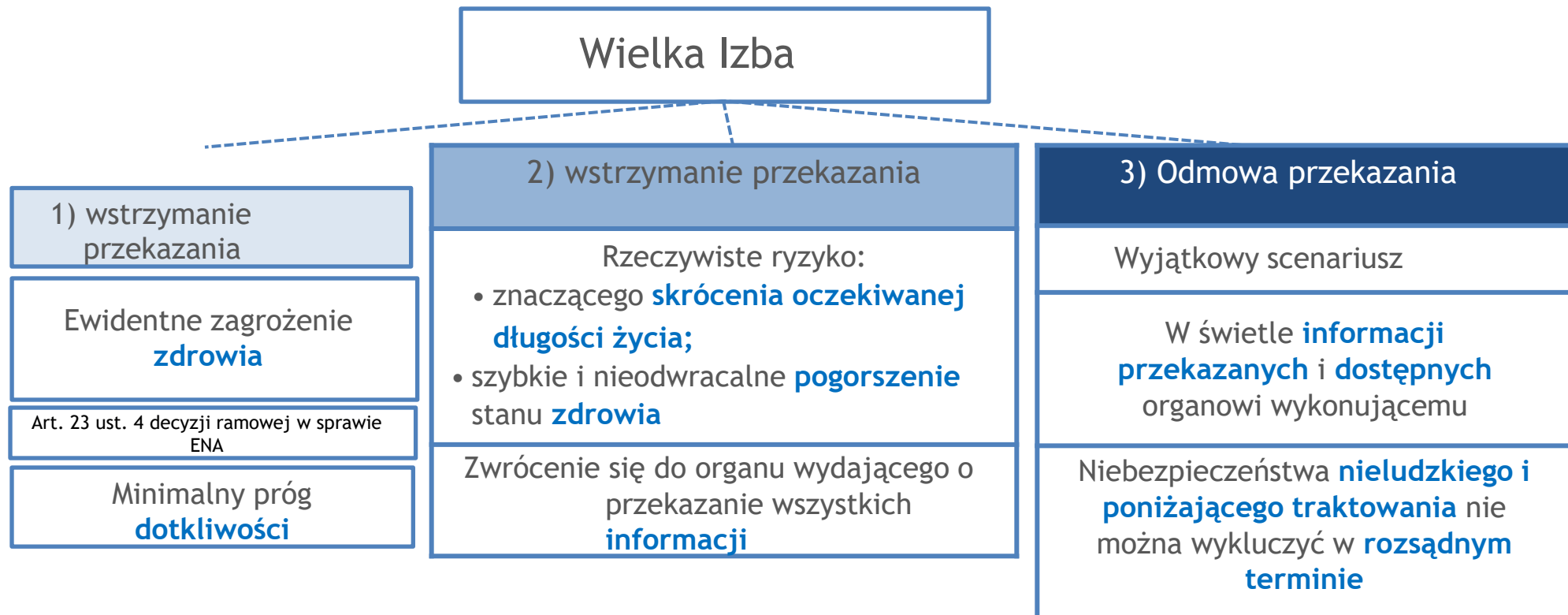

Okoliczności faktyczne. ENA wydany w Chorwacji w celu przeprowadzenia postępowania karnego wobec E.D.L. Badanie przeprowadzone przez psychiatrę wykazało, że oskarżony cierpiał na zaburzenia psychotyczne oraz, że przypadku przekazania jego choroba może ulec znacznemu zaostrzeniu.

Główne pytanie. Czy art. 1 ust. 3 decyzji ramowej w sprawie ENA, EAW FD, w świetle art. 3, 4 i 35 karty należy interpretować w ten sposób, że w przypadku gdy wykonujący nakaz organ sądowy mający zdecydować o przekazaniu - w ramach wykonania europejskiego nakazu aresztowania - **osoby cierpiącej na ciężką, przewlekłą i potencjalnie nieodwracalną chorobę** uzna, że przekazanie tej osoby mogłoby **narazić ją na doznanie poważnego uszczerbku na zdrowiu**, musi on zwrócić się do wydającego nakaz organu sądowego o udzielenie informacji pozwalających wykluczyć takie ryzyko i jest zobowiązany odmówić wykonania owego przekazania, jeżeli w rozsądnym terminie nie uzyska zapewnienia niezbędnego do wykluczenia owego ryzyka?

ENA a prawo do zdrowia (I)

- Odesłanie prejudycjalne. Czy organ wykonujący:
 - (i) musi zwrócić się do wydającego nakaz organu sądowego o udzielenie **informacji** pozwalających wykluczyć takie ryzyko oraz
 - (ii) musi **odmówić przekazania** oskarżonego, jeśli **nie uzyska**, w rozsądnym terminie, **zapewnienia** niezbędnego do wykluczenia owego ryzyka.

Prawo do odbycia kary w wykonującym nakaz państwie członkowskim

□ FACULTY OF LAW, ECONOMICS AND FINANCE

- obywatele, osoby mające miejsce zamieszkania lub przebywające na terenie wykonującego nakaz państwa członkowskiego
- Co z obywatelami państw trzecich, którzy mają miejsce zamieszkania w wykonującym nakaz państwie członkowskim? Czy można odmówić wykonania ENA i wykonać karę w wykonującym nakaz państwie członkowskim?
- TSUE 6 czerwca, 2023, [O.G. C-700/21](#)

*„wykonujący nakaz organ sądowy powinien dokonać **całościowej oceny** wszystkich konkretnych czynników charakteryzujących sytuację tego obywatela, mogących wskazywać na istnienie między nim a wykonującym nakaz państwem członkowskim **więzi wykazujących, że jest on wystarczająco zintegrowany z tym państwem**, i że w związku z tym wykonanie w tym państwie członkowskim kary pozbawienia wolności lub środka zabezpieczającego polegającego na pozbawieniu wolności orzeczonych w wydającym nakaz państwie członkowskim **przyczyni się do zwiększenia jego szans na resocjalizację** po wykonaniu tej kary lub środka zabezpieczającego.”*

- Chodzi tu o więzi rodzinne, językowe, kulturowe, społeczne lub gospodarcze.

1. Poszanowanie życia prywatnego i rodzinnego - art. 24 ust. 2 i 3 - Uwzględnienie najlepszego interesu dziecka
2. Sąd nie może odmówić wykonania ENA wyłącznie na tej podstawie, że osoba wobec której wydany nakaz, jest matką zamieszkujących z nią małych dzieci.
3. Sąd może jednak w drodze wyjątku odmówić przekazania danej osoby, jeśli spełnione zostały dwa warunki:
 1. po pierwsze, istnieje rzeczywiste ryzyko naruszenia praw podstawowych matki, takich jak prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego, oraz ryzyko nieuwzględnienia najlepszego interesu dziecka, ze względu na systemowe lub ogólne nieprawidłowości w zakresie odbywania kary pozbawienia wolności przez matki małych dzieci lub opieki nad tymi dziećmi w wydającym nakaz państwie członkowskim;
 2. po drugie, istnieją poważne i sprawdzone podstawy, aby uznać, że z uwagi na ich sytuację osobistą zainteresowane osoby będą narażone na takie ryzyko ze względu na te warunki.

(GN, Sprawa C-261/22, 2023)

Pytania:

- „łatwiej jest wielbłądowi przejść przez ucho igielne”?
- Jakie są Państwa doświadczenia ze „złymi warunkami pozbawienia wolności”?
- **Przejście od automatycznego zaufania do warunkowego zaufania** przy wykonywaniu ENA?
- Na ile skuteczny jest **test dwuetapowy**?
- Obowiązek zwrócenia się o dodatkowe informacje (art. 15 ust. 2 dyrektywy w sprawie ENA): jak to działa w praktyce?
- Jakie są Państwa doświadczenia z kwestią problemów zdrowotnych?
- A z obywatelami państw trzecich mającymi stałe miejsce zamieszkania w wykonującym nakaz państwie członkowskim?

CZĘŚĆ II - PRAWO DO RZETELNEGO PROCESU SĄDOWEGO NIEZALEŻNOŚĆ WYDAJĄCEGO NAKAZ ORGANU SĄDOWEGO

Prawo do rzetelnego procesu sądowego: Niezależność wydającego nakaz organu sądowego (I)

□ FACULTY OF LAW, ECONOMICS AND FINANCE

PODZIAŁ KOMPETENCJI

Wydające nakaz państwo członkowskie

Przyjęcie nakazu: Podstawy/
konieczność ENA 3 powody:

1. Zastosowanie środka w postaci tymczasowego aresztowania
2. Wykonanie orzeczonego wyroku
3. Przestłuchanie podejrzanego

Rodzaj przestępstwa i
ponowne popełnienie
czynu zabronionego

Wykonujące nakaz państwo członkowskie

Kontrola celu wydania zgodnie z decyzją ramową

Zastosowanie podstaw odmowy w tym ze względu na podwójną karalność (przestępstwa spoza wykazu)

Ocena interesów osoby, której dotyczy wniosek

Prawo do rzetelnego procesu sądowego: Niezależność wydającego nakaz organu sądowego (II)

□ FACULTY OF LAW, ECONOMICS AND FINANCE

- TSUE: „wykonujący nakaz organ sądowy nie powinien wykonać europejskiego nakazu aresztowania, który nie spełnia minimalnych wymogów, od których zależy jego ważność” ((*Puig Gordi i in.*, C-158/21); *Minister for Justice and Equality (Levée du sursis)* C-514 i 515/21).
- Wymogi:
 - „**nakaz aresztowania**” (art. 8 ust. 1 lit. c) decyzji ramowej w sprawie ENA): TSUE orzekł, że w przypadku, gdy nie istnieje „krajowy nakaz aresztowania”, odrębny od ENA, europejski nakaz aresztowania narusza wymogi prawidłowości określone w art. 8 ust. 1 decyzji ramowej w sprawie ENA, a co za tym idzie organ wykonujący musi odmówić jego wykonania (*Bob-Dogi*, C-241/15)
 - „**orzeczona kara**, jeśli istnieje prawomocny wyrok” (art. 8 ust. 1 lit. f) decyzji ramowej w sprawie ENA),
 - pojęcie „**decyzji sądowej**” (art. 1 ust. 1 decyzji ramowej w sprawie ENA)
 - wydający nakaz „**organ sądowy**” (art. 6 ust. 1 decyzji ramowej w sprawie ENA): pojęcie autonomiczne
 - Oraz **skuteczna ochrona sądowa**: TSUE wyjaśnił również, że wymogi skutecznej ochrony sądowej, z której powinna korzystać osoba, wobec której wydano ENA w celu przeprowadzenia postępowania karnego, zakładają, że **ENA lub krajowy nakaz aresztowania, stanowiący podstawę jego wydania, powinny podlegać kontroli sądu w państwie wydającym przed przekazaniem osoby, której dotyczy wniosek** (*Prokuratura Okręgowa w Swisztowie* C-c48/20; *Prokurator prokuratury okręgowej w Ruse, Bułgaria* C-20c/20)

Prawo do rzetelnego procesu sądowego: Niezależność wydającego nakaz organu sądowego (III)

□ FACULTY OF LAW, ECONOMICS AND FINANCE

- **Decyzja sądowa.** TSUE stwierdził, że europejskie nakazy aresztowania wydane przez Krajowy Zarząd Szwedzkiej Policji i Ministerstwo Sprawiedliwości Republiki Litewskiej nie stanowiły „decyzji sądowej” w rozumieniu art. 1 ust. 1 decyzji ramowej w sprawie (*Poltorak; Kovalkovas*).
- Natomiast ENA wydane przez **prokuratury** może mieścić się w zakresie tego pojęcia, mimo że owe prokuratury są w kontekście wydawania tych nakazów aresztowania narażone na ryzyko bezpośredniego lub pośredniego podlegania indywidualnym poleceniom lub instrukcjom ze strony władzy wykonawczej, pod warunkiem że:
 - te nakazy aresztowania podlegają zatwierdzeniu przez sąd,
 - który w ramach tej procedury kontroluje - w sposób niezależny i obiektywny,
 - posiadając dostęp do **całości akt sprawy karnej**
 - **przesłanki wydania oraz proporcjonalność** wspomnianych nakazów aresztowania,
 - podejmując w ten sposób **autonomiczną decyzję**, nadającą im ostateczną formę (*NJ (Parquet de Vienne)*).

Wydający nakaz organ sądowy: pojęcie autonomiczne

☐ FACULTY OF LAW, ECONOMICS AND FINANCE

Def: organ sądowy wydającego nakaz Państwa Członkowskiego właściwy dla wydania europejskiego nakazu aresztowania *na mocy prawa obowiązującego w tym Państwie* (Art. 6 ust. 1)

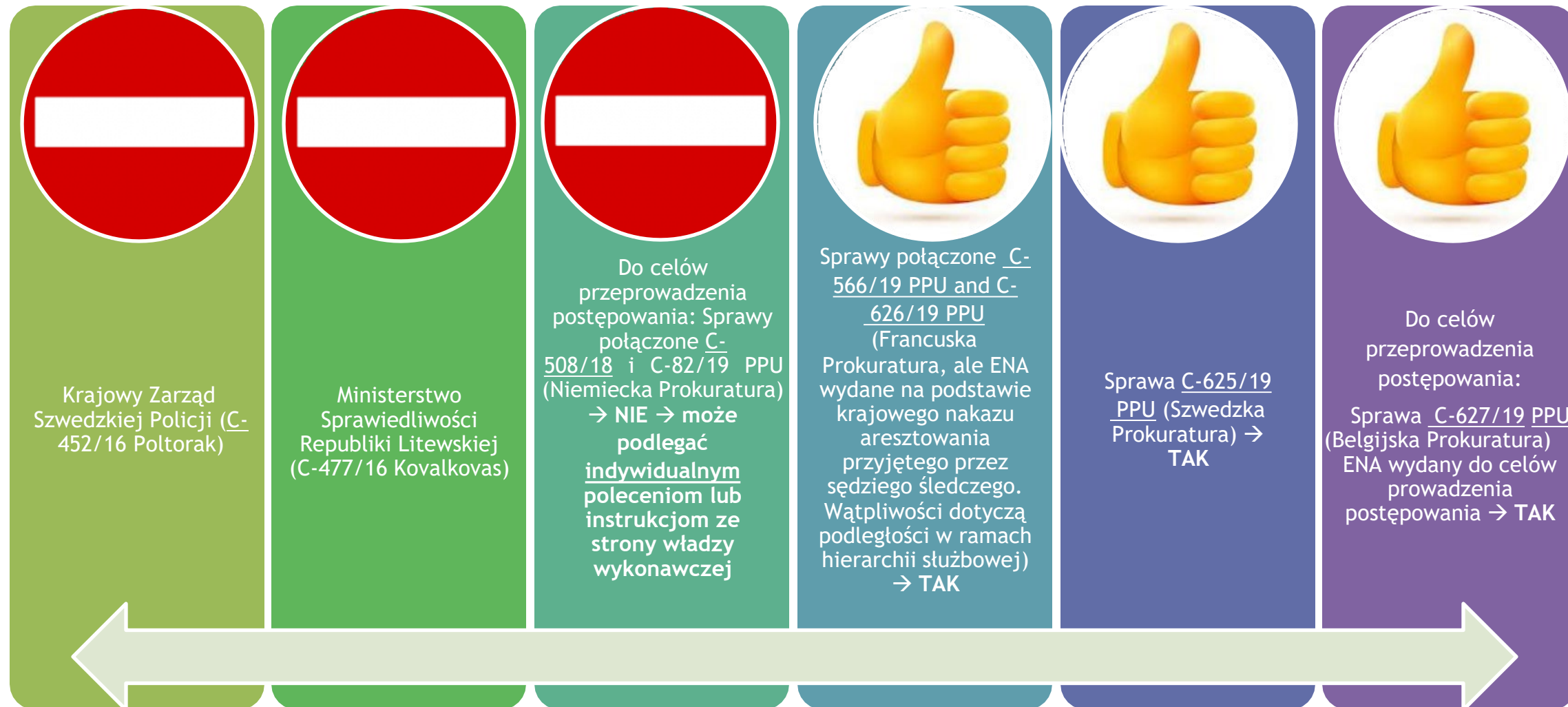
Pojęcie „wydającego nakaz organu sądowego jest pojęcie autonomiczne, którego autonomicznej interpretacji dokonał TSUE.

Musi on spełniać trzy łączne kryteria:

- organ musi uczestniczyć w **sprawowaniu sprawiedliwości** ≠ ministerstwa lub policja
- organ musi pełnić swoją funkcję w sposób **niezależny** ≠ podleganie, bezpośrednio lub pośrednio, *indywidualnym* poleceniom lub instrukcjom ze strony władzy wykonawczej – a nie po prostu ogólnym instrukcjom w dziedzinie polityki karnej
- decyzja o wydaniu ENA powinna podlegać w wydającym nakaz państwie członkowskim zaskarżeniu przed sądem, które w pełni spełnia wymogi wynikające ze skutecznej ochrony sądowej przynajmniej na jednym z dwóch poziomów wspomnianej ochrony (przy wydawaniu krajowego nakazu aresztowania lub europejskiego nakazu aresztowania)

„Wydający nakaz organ sądowy”

□ FACULTY OF LAW, ECONOMICS AND FINANCE

„Wykonujący nakaz organ sądowy”

□ FACULTY OF LAW, ECONOMICS AND FINANCE

- **pojęcie autonomiczne:** organ sądowy wykonującego nakaz Państwa Członkowskiego, właściwego dla wykonania europejskiego nakazu aresztowania ***na mocy prawa obowiązującego w tym Państwie*** (Art. 6 ust. 2)
- TSUE uznał, że jego orzecznictwo dotyczące pojęcia „wydającego nakaz organu sądowego” można przenieść na pojęcie „wykonującego nakaz organu sądowego”
- trzy łączne kryteria (zob. poprzedni slajd)
- Sprawa [Case C-510/19](#): *Niderlandzka Prokuratura*: Ponieważ niderlandzki prokurator może podlegać indywidualnym instrukcjom ze strony niderlandzkiego ministra sprawiedliwości, **nie stanowi on „wykonującego nakaz organu sądowego.”**

Prokuratorzy jako wykonujący nakaz organ sądowy

□ FACULTY OF LAW, ECONOMICS AND FINANCE

Sprawy połączone C-508/19
(OG) i C-82/19 PPU
Sprawa C-510/19

Nie

niderlandzki
prokurator

niemiecki
prokurator

Tak

francuski
prokurator

litewski
prokurator

belgijski
prokurator

szwedzki
prokurator

C-556/19 PPU i C-626/19 PPU, sprawa C-625/19 PPU
i sprawa C-627/19 PPU

Skuteczna kontrola sądowa

□ FACULTY OF LAW, ECONOMICS AND FINANCE

pojęcia autonomiczne, ale autonomia proceduralna

Ma zastosowanie wyłącznie do ENA wydawanych w celu prowadzenia postępowania (proceduralny europejski nakaz aresztowania)

Kwestia problematyczna w przypadku, gdy ENA wydaje prokurator

Obowiązek sprawdzenia warunków i proporcjonalności

dla państw członkowskich, ale przepisy krajowe znacznie różnią się od siebie: trzy opcje

- Opcja pierwsza: **Prawo do odrębnego środka** o decyzji prokuratora o wydaniu europejskiego nakazu aresztowania
- Opcja druga: **Kontrola sądowa przed przekazaniem, w trakcie przekazania lub po przekazaniu** (*Parquet général du Grand-Duché de Luxembourg and de Tours C-5cc/1S*; *Openbaar Ministerie (Szwedzka Prokuratura C-c25/1S)*)
- Opcja trzecia: gdy nie istnieje taka możliwość, **ponowne rozpoznanie zasadności środka w postaci tymczasowego aresztowania** (*MN, C-414/20*)

Skuteczna kontrola sądowa

□ FACULTY OF LAW, ECONOMICS AND FINANCE

- Niemniej, organ sądowy wydający europejski nakaz aresztowania nie ma żadnego obowiązku doręczenia osobie, której dotyczy nakaz aresztowania, orzeczenia krajowego dotyczącego jej aresztowania ani informacji dotyczących możliwości zaskarżenia tego orzeczenia, dopóki ta osoba znajduje się w wykonującym ten nakaz państwie członkowskim i nie została przekazana (*Spetsializirana prokuratura (Informations sur la decision nationale d'arrestation), C-105/21*).

Prawo do rzetelnego procesu sądowego: niezawisłość sądownictwa

Poważne naruszenia praw do
rzetelnego procesu, np.
naruszenie prawa dostępu do
niezawisłego i bezstronnego
sądu:

- Sprawa [C-216/18](#) PPU, LM → nieprawidłowości dotyczące niezawisłości polskich sądów = systematyczne **naruszanie zasady państwa prawnego**

- Sprawy połączone [C-562/21 C](#) [C-563/21](#), X i Y → nieprawidłowości dotyczące niezawisłości sądów w państwie członkowskim (Polsce), w szczególności procedury powoływania sędziów = systematyczne **naruszanie zasady państwa prawnego**

Prawo do rzetelnego procesu sądowego (niezawisłość sądownictwa)

ENA wydany w Polsce: LM popełnił przestępstwa polegające na nielegalnym obrocie środkami odurzającymi i substancjami psychotropowymi w Polsce

Zainteresowany został zatrzymany w Irlandii

LM nie wyraził zgody na przekazanie go polskim organom sądowym, wskazując, że przekazanie naraziłoby go na ryzyko naruszenia prawa do sądu, ponieważ niedawne reformy w polskim systemie sądowym poddają w wątpliwość niezawisłość sądownictwa: uzasadniony wniosek skierowany przez Komisję Europejską do Rady w celu ustalenia, czy doszło do poważnego naruszenia zasad określonych w art. 2 TUE

Irlandzki organ: wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

Główne pytanie: Czy jeśli istnieją przekonujące dowody, iż panujące w wydającym nakaz państwie członkowskim warunki naruszają podstawowe prawo do rzetelnego procesu sądowego, ponieważ sam wymiar sprawiedliwości w wydającym nakaz państwie członkowskim nie jest już oparty na zasadzie państwa prawnego, konieczne jest nadal przeprowadzenie dwuetapowego testu?

ODPOWIEDŹ: Tak, dwuetapowe badanie: ocena „systemowa” (uzasadniony wniosek ma znaczenie!) + ocena szczegółowa (konkretna).

Jeśli istnieje rzeczywiste ryzyko naruszenia prawa do niezawisłego sądu + do rzetelnego procesu: organ wykonujący może odstąpić od wykonania

Prawo do rzetelnego procesu sądowego (niezawisłość sądownictwa)

- w „wyjątkowych okolicznościach” TSUE dopuszcza, aby
 - organ wykonujący odstąpił od wykonania ENA nie tylko ze względu na prawa podstawowe określone w art. 4 karty, ale także na te wskazane w art. 47 ust. 2 karty.
- Główne powody:
 - Uproszczony system przekazywania (wydawania) osób, w który zaangażowane są tylko organy sądowe, może sprawnie działać tylko wówczas, gdy zagwarantowana zostanie **niezawisłość** organów w wydającym nakaz państwie członkowskim;
 - skuteczna ochrona sądowa zakłada niezawisłość i bezstronność tych sądów.

- 2. TSUE rozszerza stosowanie „testu *Aranyosi & Căldăraru*” na prawo do rzetelnego procesu, co oznacza, że konieczne staje się przeprowadzenie dwuetapowej oceny:
 - Pierwszy etap: systemowe lub ogólne nieprawidłowości in abstracto
 - Na podstawie **obiektywnych, wiarygodnych, dokładnych i należycie zaktualizowanych informacji** o funkcjonowaniu systemu sądowego w wydającym nakaz państwie członkowskim wykonujący nakaz organ sądowy powinien dokonać oceny istnienia **rzeczywistego ryzyka naruszenia prawa podstawowego do rzetelnego procesu sądowego**, związanego z brakiem niezawisłości sądów tego państwa członkowskiego, z uwagi na **systemowe lub ogólne nieprawidłowości** w tym państwie. Innymi słowy, sąd wykonujący nakaz musi powziąć przekonanie, że zagrożenie dla praw podstawowych danej osoby istnieje *in abstracto* (zgodnie ze standardem zawartym w art. 47 ust. 2 karty).
 - Drugi etap: **prawdopodobieństwo, że zagrożenie urzeczywistni się in concreto.**
 - Wykonujący nakaz organ sądowy musi **ustalić, w sposób konkretny i dokładny**, czy istnieją poważne i sprawdzone podstawy, by przypuszczać, że osoba, której dotyczy wniosek, jest narażona na rzeczywiste ryzyko **istotnej treści** jej prawa podstawowego do rzetelnego procesu sądowego, o którym mowa w art. 47 karty.

- W przeciwieństwie do sprawy *Aranyosi i Căldăraru*, w przypadku której TSUE wymagał od sędziego krajowego wyłącznie ustalenia, czy istnieje **ryzyko dotyczące konkretnej osoby**, test w sprawie *LM* wymaga, aby sędzia krajowy wziął pod uwagę wszystkie indywidualne okoliczności sprawy, zobowiązując go do przeprowadzenia **testu dwuetapowego**:
 - Zmierzającego najpierw do ustalenia, czy ryzyko określone w ramach pierwszego etapu dotyczy sądów, które są właściwe w zakresie prowadzenia postępowań, w których będzie uczestniczyć zainteresowana osoba (przekazywany);
 - Po drugie mającego na celu ustalenie, czy istnieje ryzyko dla samej osoby zainteresowanej, biorąc pod uwagę jej **sytuację osobistą**, a także **charakter przestępstwa**, za które jest ona ścigania.

- **Okoliczności faktyczne** W sierpniu 2015 r. i lutym 2019 r. polskie sądy wydały europejskie nakazy aresztowania wobec dwóch obywateli Polski w celu przeprowadzenia postępowania karnego i wykonania kary pozbawienia wolności. Osoby, których dotyczyły nakazy, przebywały na terenie Niderlandów.
- Niderlandzki sąd powziął wątpliwość co do tego, czy powinien wykonać wspomniane ENA. W szczególności poruszył on kwestię implikacji tego wyroku w sprawie Minister for Justice and Equality (nieprawidłowości w systemie sądownictwa).
- Niderlandzki sąd stanął na stanowisku, że nieprawidłowości w polskim systemie sądowym są tego rodzaju, iż żaden polski sąd nie daje rękojmi niezawisłości, co sprawia, że **prawo jednostek do rozpatrzenia ich sprawy przez niezawisły sąd** przestało być zagwarantowane. W tym kontekście wspomniany sąd zastanawiał się, czy takie ustalenie może stanowić samoistną podstawę odmowy wykonania ENA wydanego przez polski sąd, bez konieczności analizowania wpływu tych nieprawidłowości na okoliczności konkretnej sprawy. W związku z powyższym sąd skierował do TSUE pytania prejudycjalne.
- **Główne pytania.** Czy w sytuacji, gdy wykonujący nakaz organ sądowy posiada informacje świadczące o **systemowych lub ogólnych nieprawidłowościach** w zakresie władzy sądowniczej w wydającym nakaz państwie członkowskim, które istniały w chwili jego wydania lub wystąpiły po jego wydaniu, **organ ten może odmówić sądowi, który wydał ten nakaz statusu „wydającego nakaz organu sądowego”**?
- Odpowiedź TSUE: **Same systemowe lub ogólne nieprawidłowości w zakresie niezawisłości organów sądowych w wydającym nakaz państwie członkowskim, które istniały w chwili jego wydania lub wystąpiły po jego wydaniu, nie wystarczają, aby twierdzić, że wszystkie sądy tego państwa członkowskiego nie mieszczą się w pojęciu „wydającego nakaz organu sądowego”.**
- Odpowiedź TSUE: Art. 6 ust. 1 i art. 1 ust. 3 decyzji ramowej w sprawie ENA należy interpretować w ten sposób, że w sytuacji gdy wykonujący nakaz organ sądowy

Strukturalne nieprawidłowości dotyczące niezawisłości władzy sądowniczej

□ FACULTY OF LAW, ECONOMICS AND FINANCE

Sprawy połączone C-354/20 C C-412/20 PPU, L i P

- niezawisłość (niezależność) - jako wymóg nieodłącznie związany z pojęciem „wydającego nakaz organu sądowego” - wymaga, aby istniały przepisy ustawowe i organizacyjne gwarantujące, by wydający nakaz organ sądowy nie był narażony, w ramach podejmowania decyzji o wydaniu takiego nakazu aresztowania, na jakiekolwiek ryzyko, że zostanie poddany w szczególności indywidualnym instrukcjom ze strony władzy wykonawczej (sprawy połączone [C-508/18 and C-82/19 PPU](#) - zob. poprzednie slajdy)
- same systemowe lub ogólne nieprawidłowości w zakresie niezawisłości władzy sądowniczej wydającego nakaz państwa, niezależnie od ich wagi, **nie mogą wystarczyć, aby wydający nakaz organ sądowy mógł twierdzić, że żaden sąd tego państwa członkowskiego nie mieści się w pojęciu „wydającego nakaz organu sądowego”,**
- w przeciwnym razie - ryzyko **automatycznej odmowy** wykonania każdego ENA wydanego przez to państwo członkowskie → faktyczne zawieszenie stosowania mechanizmu europejskiego nakazu aresztowania wobec tego państwa członkowskiego

- **Odpowiedź TSUE:** Wykładni art. 6 ust. 1 i art. 1 ust. 3 decyzji ramowej w sprawie ENA należy dokonywać w ten sposób, że **wykonujący nakaz organ sądowy nie może przyjąć, że istnieją poważne i sprawdzone podstawy, aby uznać, że dana osoba będzie narażona na rzeczywiste ryzyko naruszenia jej prawa podstawowego do rzetelnego procesu sądowego, bez dokonania weryfikacji w sposób konkretny i dokładny.**
- Przedmiotowa weryfikacja powinna dotyczyć m.in.
 - sytuacji osobistej tej osoby,
 - charakteru przestępstw, których dotyczy nakaz aresztowania
 - oraz kontekstu faktycznego, w którym został on wydany, jak również oświadczeń przedstawicieli władz publicznych co do sposobu, w jaki należy rozstrzygnąć konkretną sprawę.
- **Kluczowe wnioski** TSUE **potwierdza dwuetapowe badanie** ustanowione w sprawie Minister for Justice and Equality (Nieprawidłowości w systemie sądownictwa).
- Wobec braku formalnej decyzji Rady zgodnie z art. 7 TUE wykonujący nakaz organ sądowy **nie może automatycznie odmówić** wykonania ENA, bez konieczności dokonywania jakiegokolwiek konkretnej oceny (pkt. 57–60, odwołanie do wyroku Minister for Justice and Equality (Nieprawidłowości w systemie sądownictwa)).

- **Okoliczności faktyczne:** W kwietniu 2022 r. polskie sądy wydały dwa ENA wobec dwóch obywateli Polski: jeden w celu wykonania kary pozbawienia wolności w wysokości 2 lat, wymierzonej za wymuszenie i groźbę przemocy, natomiast drugi - w celu przeprowadzenia postępowania karnego.
- Niderlandzki sąd, do którego skierowano nakaz, wyraził wątpliwości co do obowiązku wykonania tych ENA w świetle **systemowych lub ogólnych nieprawidłowości wywierających wpływ na prawo do rzetelnego procesu, a w szczególności prawo do sądu ustanowionego uprzednio na mocy ustawy,**
- Dlaczego? **Polscy sędziowie są powoływani przez Krajową Radę Sądownictwa (KRS).** Zgodnie z uchwałą przyjętą przez Sąd Najwyższy w Polsce w 2020 r., od dnia wejścia w życie ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. KRS nie jest organem niezawisłym. W zakresie, w jakim sędziowie powołani na wniosek KRS mogli uczestniczyć w postępowaniu karnym prowadzącym do skazania pierwszej z dwóch zainteresowanych osób lub być może będą rozpatrywać sprawę karną drugiej zainteresowanej osoby, sąd odsyłający jest zdania, że istnieje **rzeczywiste ryzyko, iż osoby te będą narażone,** w wypadku przekazania, na naruszenie ich prawa do sądu ustanowionego uprzednio na mocy ustawy.
- **Główne pytanie.** Czy **dwuetapowe badanie** ustanowione przez TSUE w ramach wcześniejszego orzecznictwa dotyczącego prawa podstawowego do rzetelnego procesu sądowego (C-216/18 PPU, *Minister for Justice and Equality (Nieprawidłowości w systemie sądownictwa)*; C-354/20 PPU i C-412/20 PPU, *Openbaar Ministerie (Indépendance de l'autorité judiciaire d'émission)*) **ma zastosowanie także w sytuacji, gdy rozpatrywana jest gwarancja, również związana z tym prawem podstawowym, dotycząca sądu ustanowionego uprzednio na mocy ustawy?**

- **Odpowiedź TSUE** Art. 1 ust. 2 i 3 decyzji ramowej w sprawie ENA należy interpretować w ten sposób, że gdy wykonujący nakaz organ sądowy dysponuje dowodami potwierdzającymi istnienie systemowych lub ogólnych nieprawidłowości dotyczących niezawisłości sędziowskiej wydającego nakaz państwa członkowskiego, co się tyczy w szczególności **procedury powoływania członków tej władzy sędziowskiej**, organ ten **może odmówić przekazania** tej osoby **wyłącznie wtedy, gdy wspomniany organ stwierdzi, że w szczególnych okolicznościach sprawy istnieją poważne i sprawdzone podstawy do przyjęcia, że naruszono prawo podstawowe tej osoby do rzetelnego procesu przed niezawisłym i bezstronnym sądem ustanowionym uprzednio na mocy ustawy, lub że w wypadku przekazania osoba ta byłaby narażona na rzeczywiste ryzyko naruszenia tego prawa podstawowego.**
- **Najważniejsze wnioski:**
 - **Dwuetałpwe badanie ma zastosowanie w przypadku prawa podstawowego do rzetelnego procesu przed sądem ustanowionym uprzednio na mocy ustawy** (pkt 50–66, odwołanie do sprawy *Minister for Justice and Equality (Nieprawidłowości w systemie sądownictwa)* oraz *Openbaar Ministerie (Indépendance de l'autorité judiciaire d'émission)*).
 - **Pierwszy etap (ocena ogólna).** Wykonujący nakaz organ sądowy przeprowadza całościową ocenę, opartą na wszelkiej obiektywnej, wiarygodnej, dokładnej i należycie zaktualizowanej informacji dotyczącej funkcjonowania systemu sądownictwa we wspomnianym państwie członkowskim, w szczególności ogólnych ram powoływania sędziów w tym państwie członkowskim (pkt. 67–77).
 - **Prawo do bycia sądzonym przez sąd „ustanowiony ustawą” obejmuje procedurę powoływania sędziów;** jednak nie każda nieprawidłowość w ramach procedury powołania sędziów może być uznana za stanowiącą takie naruszenie.
- Okoliczność, że organ składający się, w sposób przeważający, z członków władzy ustawodawczej lub wykonawczej lub osób wybranych przez taką władzę uczestniczy w procesie powołania sędziów wydającego nakaz państwa członkowskiego **nie może zatem wystarczyć**, sama w sobie, do uzasadnienia orzeczenia wykonującego nakaz organu sądowego odmawiającego przekazania danej osoby.

- **Najważniejsze wnioski:**

- **Drugi etap:** osoba, której dotyczy nakaz, musi przedstawić **konkretne okoliczności** wykazujące, że systemowe lub ogólne nieprawidłowości systemu sądownictwa miały konkretny wpływ na sposób rozpatrzenia jej sprawy karnej, a w wypadku procedury przekazania w celu przeprowadzenia postępowania karnego, że takie nieprawidłowości mogą mieć taki wpływ (pkt 83).
- **Europejskie nakazy aresztowania wydawane w celu wykonania kary pozbawienia wolności.**
 - Wykonujący nakaz organ sądowy powinien dokonać oceny informacji dotyczących członków składu orzekającego, którzy rozpatrywali sprawę karną danej osoby, lub wszelką inną okoliczność istotną dla oceny niezawisłości i bezstronności tego składu. Aby odmówić przekazania, nie wystarcza, że jeden lub kilku sędziów, którzy uczestniczyli w tym postępowaniu, zostało powołanych na wniosek organu takiego jak KRS. **Osoba, której dotyczy nakaz, powinna ponadto przedstawić informacje dotyczące w szczególności procedury powołania danych sędziów i ich ewentualnego delegowania, na podstawie których to informacji można byłoby stwierdzić, że taki skład orzekający sądu mógł wywrzeć wpływ na jej prawo podstawowe do rzetelnego procesu.**

- **Najważniejsze wnioski:**
- • **Drugi etap:**
- **Europejskie nakazy aresztowania wydane do celów prowadzenia postępowania karnego.** Wykonujący nakaz organ sądowy powinien uwzględnić informacje związane z **sytuacją osobistą osoby, której dotyczy nakaz**,
 - charakter przestępstwa, za popełnienie którego jest ona ścigana,
 - kontekst faktyczny, w który wpisuje się ten ENA,
 - lub wszelką inną okoliczność istotną dla oceny niezawisłości i bezstronności składu orzekającego, który prawdopodobnie wyda rozstrzygnięcie w postępowaniu dotyczącym tej osoby po jej przekazaniu (pkt. 97).
 - **ALE** okoliczność, że osoba, o której przekazanie wniesiono, nie może poznać, przed jej ewentualnym przekazaniem, tożsamości sędziów, którzy będą rozpatrywać ewentualną sprawę karną tej osoby po tym przekazaniu, lub, gdy ich tożsamość jest znana, że ci sędziowie zostali powołani na wniosek organu takiego jak KRS, nie może wystarczyć do odmowy tego przekazania (pkt. 93 i 98).
- **Skierowanie do wydającego nakaz organu sądowego wniosku o przekazanie dodatkowych informacji zgodnie z art. 15 decyzji ramowej w sprawie END, jest konieczne** w przypadku, gdy wykonujący nakaz organ sądowy stwierdzi, że przedstawione dowody wskazują na wspomniane wyżej nieprawidłowości, ale nie są wystarczające do ich udowodnienia (para 84).
- Wszelkie zachowanie wskazujące na **brak lojalnej współpracy wydającego nakaz organu sądowego** może być uznane przez wykonujący nakaz organ sądowy za **okoliczność istotną** dla celów oceny, czy osoba, o której przekazanie wniesiono, w wypadku przekazania byłaby narażona na rzeczywiste ryzyko naruszenia jej prawa podstawowego do rzetelnego procesu przed sądem ustanowionym uprzednio na mocy ustawy (pkt 85).

Pytania:

- Jakie są Państwa doświadczenia z „nieprawidłowościami strukturalnymi” w kontekście praw do rzetelnego procesu sądowego?
- Jaki organ pełni funkcję wydającego nakaz organu sądowego w Państwa kraju?
- Czy Państwa zdaniem dwuetapowe badanie jest skuteczne w tego typu sprawach?

CZĘŚĆ III - WYROKI SKAZUJĄCE WYDANE ZAOCZNIE

- 1) Dostęp do adwokata: Sprawa C-504/24 PPU Anacco
- 2) C-398/22 - RQ
- 3) Sprawy połączone C-514/21 i C-515/21, Minister Sprawiedliwości i Równości
- 4) C-416/20 PPU TR

Art. 4a: Decyzje wydane w wyniku rozprawy, na której dana osoba nie stawiała się osobiście

□ FACULTY OF LAW, ECONOMICS AND FINANCE

- *Art. 5 ust. 1 decyzji ramowej 2002/584 przewidywał zasadę, zgodnie z którą wykonujące nakaz państwo członkowskie może w takim przypadku uzależnić przekazanie osoby, która podlega europejskiemu nakazowi aresztowania, od warunku, że w wydającym nakaz państwie członkowskim zagwarantowane będzie **ponowne rozpatrzenie sprawy** w obecności zainteresowanej osoby (wyrok z dnia 10 sierpnia 2017 r., Tupikas, C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, pkt 52).*
- *Przepis ten został **uchylony** przez decyzję ramową 2009/299 i zastąpiony w decyzji ramowej 2002/584 nowym art. 4a, który ogranicza możliwość odmowy wykonania ENA, wymieniając w sposób precyzyjny i spójny warunki, w jakich nie należy odmawiać uznania i wykonania orzeczenia wydanego w wyniku rozprawy, na której dana osoba nie stawiała się osobiście.*
- *Nowy artykuł 4a zapewnia **harmonizację przesłanek wykonywania europejskiego nakazu aresztowania w wypadku zaocznego wydania wyroku skazującego.***

Art. 4a: Decyzje wydane w wyniku rozprawy, na której dana osoba nie stawiała się osobiście

□ FACULTY OF LAW, ECONOMICS AND FINANCE

- 1. Organ sądowy wykonujący może także **odmówić wykonania** europejskiego nakazu aresztowania, jeżeli dana osoba **nie stawiała się osobiście** na rozprawie w wyniku której wydano orzeczenie, chyba że dana osoba:
 - a) w odpowiednim terminie:
 - i) **została wezwana osobiście** i tym samym została poinformowana o wyznaczonym terminie i miejscu rozprawy, w wyniku której wydano to orzeczenie, albo **inną drogą** rzeczywiście otrzymała urzędową informację o wyznaczonym terminie i miejscu rozprawy w sposób **jednoznacznie pozwalający stwierdzić, że wiedziała o wyznaczonej rozprawie;**
 - oraz
 - ii) została **poinformowana, że orzeczenie** może zostać wydane, jeżeli nie stawia się na rozprawie;
- albo
- iii) wiedząc o wyznaczonej rozprawie, **udzieliła pełnomocnictwa obrońcy**, który został wyznaczony przez daną osobę albo przez państwo do tego, aby ją bronić na rozprawie, i obrońca ten faktycznie bronił jej na rozprawie;
- albo
- iv) **ma prawo do ponownego rozpoznania sprawy lub do złożenia odwołania, w których to procedurach dana osoba ma prawo uczestniczyć i które pozwalają na ponowne rozpoznanie sprawy pod względem merytorycznym i z uwzględnieniem nowych dowodów oraz które mogą prowadzić do uchylecia lub zmiany pierwotnego orzeczenia**

Decyzja ramowa 2009/299, Motyw 15. Podstawy nieuznawania są fakultatywne. Jednak swoboda państw członkowskich w transponowaniu tych podstaw do prawa krajowego jest ograniczona w szczególności koniecznością zagwarantowania prawa do rzetelnego procesu sądowego, z uwzględnieniem ogólnego celu niniejszej decyzji ramowej, którym jest wzmocnienie procesowych praw osób i ułatwienie współpracy sądowej w sprawach karnych.

- (Brak) prawa do obecności na rozprawie (*Melloni*, C-399/11)
- Wyrok wydany zaocznie = fakultatywna podstawa nieuznawania (art. 4a)
- Organ wykonujący nie może jednak odmówić pomimo nieobecności danej osoby na rozprawie w przypadku:
 - oficjalnego zawiadomienia i braku stawienia (wiedza o postępowaniu, sprawa *Zdziasek* C-271/17 PPU + Sprawa *Dworzecki* C- 108/16 PPU), lub
 - skutecznej reprezentacji, lub
 - prawa do ponownego rozpatrzenia sprawy (sprawa *Generalstaatsanwaltschaft Hamburg* C-416/20 PPU)

Okoliczności faktyczne

- **Niemiecki sąd** skierował do TSUE pytanie dotyczące tego, czy można **odmówić** przekazania osoby w ramach procedury ENA w przypadku, gdy wyrok wydano zaocznie **bez gwarancji ponownego rozpatrzenia sprawy**.
 - Zainteresowany: **TR**, obywatel **Rumunii**, **skazany zaocznie w Rumunii** za liczne przestępstwa.
 - ENA wydane przez rumuńskie sądy w 2019 i 2020 r. w celu wykonania kary pozbawienia wolności.
 - **Postępowanie TR**: uciekł do Niemiec w 2018 r., aby **uniknąć postępowania**; był reprezentowany przez obrońców w Rumunii.
 - Postępowanie:
 - pierwsza instancja: reprezentowany przez obrońcę z wyboru
 - apelacja: reprezentowany przez obrońcę wyznaczonego z urzędu.
- **Główna kwestia** → rumuński organ odmówił prawa do zagwarantowania ponownego rozpatrzenia sprawy ze względu na ucieczkę TR; niemiecki sąd zakwestionował **zgodność tej decyzji z dyrektywą 2016/343** (art. 8 i 9 - prawo do obecności na rozprawie).

Ustalenia

- Art. 4a decyzji ramowej zawiera **wyczerpujący wykaz** wyjątków umożliwiających odmowę w przypadku, gdy wyrok wydano pod nieobecność danej osoby.
- Nakaz **musi zostać wykonany**, jeśli spełnione zostaną warunki dotyczące jednego z wyjątków wskazanych w art. 4a ust. 1 lit. a)- d), w tym:
 - Dana osoba **wiedziała o wyznaczonej rozprawie** i była **reprezentowana na rozprawie przez obrońcę** (art. 4a ust. 1 lit. b)).
 - Dana osoba **zbiegła**, co uniemożliwiło jej osobiste wezwanie (**jak potwierdzono w przedmiotowej sprawie**).
- Dyrektywa 2016/343 (art. 8-9) uznaje prawo do obecności na rozprawie oraz do wznowienia postępowania w przypadku wyroku wydanego zaocznie. Organ wykonujący **nie może jednak powoływać dyrektywy** w celu **rozszerzenia podstaw odmowy** zgodnie z decyzją ramową 2002/584.
- System ENA opiera się na zasadach **wzajemnego zaufania** i **wzajemnego uznawania prawomocnych orzeczeń** przez państwa członkowskie. Odmowę mogą uzasadniać wyłącznie podstawy **wyraźnie wymienione** w decyzji ramowej.

Główne ustalenia → **Brak gwarancji ponownego rozpatrzenia sprawy**, o których mowa w dyrektywie 2016/343, **nie** uzasadnia odmowy. W przypadku, gdy dana osoba zbiegła, jednak była reprezentowana na rozprawie przez obrońcę, ENA należy wykonać. Wszystkie prawa wynikające z dyrektywy 2016/343 muszą zostać potwierdzone przed sądami państwa wydającego; **nie można się na nie powoływać w celu „zablokowania” przekazania danej osoby** (pkt 47). Zachowanie zainteresowanego w centrum uwagi (pkt 52).

Okoliczności faktyczne

- Państwo wydające: **Czechy** - ENA wydany w celu wykonania kary pozbawienia wolności w wymiarze 15 miesięcy.
- Osoba, której dotyczył wniosek: **obywatel Czech**, zatrzymany w Berlinie w 2021 r.; przeprowadził się do **Niemiec**, nie informując o tym fakcie czeskich organów.
 - **I instancja (Republika Czeska)**: RQ **stawił się** osobiście na rozprawie i został skazany.
 - **Apelacja (Republika Czeska)**: RQ **nie stawił się przed sądem** i **nie był reprezentowany przez obrońcę**; Sąd w postępowaniu odwoławczym obniżył wymiar kary.

Najważniejsze okoliczności

- Wezwanie do stawiennictwa w postępowaniu odwoławczym wysłane pod adres wskazany przez RQ; wezwanie nie zostało odebrane, ale uznano je za **doręczone** zgodnie z **czeskim prawem**.
- Prawo niemieckie bezwzględnie **zakazuje przekazania osoby** w przypadku orzeczenia wydanego pod jej nieobecność.
- Niemiecki sąd dążył do ustalenia, czy prawo Unii **pozwala na automatyczną odmowę** wbrew art. 4a ust. 1 decyzji ramowej 2002/584.

Główne pytania

1. Czy pojęcie „rozprawy, w wyniku której wydano orzeczenie” w rozumieniu art. 4a ust. 1 ma zastosowanie do postępowania odwoławczego (nie do pierwszej instancji)?
2. Czy prawo krajowe może bezwzględnie zakazywać przekazania osób w przypadku, gdy zostały one skazane zaocznie, **wbrew fakultatywnemu charakterowi odmowy** w świetle prawa Unii?

Główne ustalenia

- Postępowanie odwoławcze, które zakończyło się wydaniem prawomocnego wyroku skazującego, wchodzi w zakres pojęcia „rozprawy, w wyniku której wydano orzeczenie”, nawet jeśli orzeczenie to zostało zmienione **na korzyść** oskarżonego.
- Prawo krajowe **nie może automatycznie wykluczać przekazania** ze względu na fakt, że wyrok wydano zaocznie. Tego rodzaju prawo narusza art. 4a ust. 1, który przewiduje **fakultatywną odmowę** i musi być interpretowany zawężająco.
- Niemieckie sądy są zobowiązane interpretować prawo krajowe w możliwie najszerszym zakresie w świetle decyzji ramowej, ale nie mogą występować contra legem (por. **Popławski**)

Wnioski

- Trybunał: i) wzmacnia ścisłe stosowanie zasady wzajemnego uznawania i **ogranicza uprawnienia dyskrecjonalne organów krajowych**; ii) potwierdza **pierwszeństwo prawa Unii** także przed mocno ugruntowanymi krajowymi gwarancjami procesowymi; iii) potwierdza i **objaśnia wcześniejsze orzecznictwo** (np. **Tupikas**, **Melloni**) w zakresie wyroków zaocznych i ograniczenia podstaw odmowy w świetle art. 4a.

Okoliczności faktyczne

- **Węgry i Polska** wydają END w celu wykonania uprzednio zawieszonych kar pozbawienia wolności.
- 1. Sprawa C-514/21 - LU (Węgry)
 - 2007: **LU zostaje skazany** osobiście na Węgrzech za przestępstwa popełnione w 2005 r. Sąd wymierza mu karę 1 roku pozbawienia wolności **w zawieszeniu na 2 lata**.
 - 2010: **LU zostaje skazany ponownie (tym razem wyrok wydano zaocznie)** za niepłacenie alimentów na dziecko w okresie próby odnoszącym się do kary w zawieszeniu → miało to wpływ na zarządzenie **wykonania** zawieszanej kary pozbawienia wolności.
 - 2012: Włoski sąd zarządził **wykonanie zawieszanej kary** i **nakazał LU odbycie kary orzeczonej w 2007 r.** LU **nie stawił się** na rozprawie, nie odebrał wezwania, reprezentował go obrońca z urzędu. Obrońca złożył wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy, który został oddalony.
 - 2017: Węgry wydały **ENA, domagając się przekazania LU, który przebywał w Irlandii** w celu odbycia przez LU pozostałych 11 miesięcy kary pozbawienia wolności, na którą został wcześniej skazany.

Pytanie → Czy Irlandia powinna **wykonać** ENA w przypadku, gdy podstawą **zarządzenia wykonania zawieszanej kary** był **wyrok skazujący wydany zaocznie**, bez odpowiednich gwarancji?

Okoliczności faktyczne

2. Sprawa C-515/21 - PH (Polska)

- 2015: PH **skazany osobiście** w Polsce; wyrok w wymiarze 1 roku zostaje **zawieszony** na okres 5 lat.
- 2017: PH **zostaje skazany ponownie (tym razem zaocznie)** za popełnienie drugiego przestępstwa → **automatyczne zarządzenie wykonania** wcześniej **zawieszonej** kary (obowiązkowe w świetle polskiego prawa).
 - PH **nie wiedział o rozprawie, nie pojawił się na niej ani nie ustanowił adwokata.**
- 2019: Polska wydała ENA wobec PH w celu odbycia kary zarządzonej w 2015 r.

Pytanie → Czy można odmówić przekazania w przypadku, gdy podstawą **zarządzenia wykonania zawieszonego wyroku** był **wyrok wydany zaocznie, bez prawa do ponownego rozpoznania sprawy?**

Główne ustalenia

- Art. 4a ust. 1 **pozwala wykonującemu nakaz organowi sądowemu odmówić** przekazania danej osoby w przypadku, gdy osoba ta nie stawiała się osobiście na rozprawie, która doprowadziła do jej skazania, **chyba że spełnione zostały warunki dotyczące gwarancji procesowych** (wskazane w lit. a-d).
- Trybunał wyjaśnił:
 - Wyłącznie **wyrok skazujący**, który miał **bezpośredni wpływ** na wykonanie podlegającej wykonaniu kary, a ENA można zakwalifikować jako „**orzeczenie**” w rozumieniu art. 4a ust. 1.
 - **Zarządzenie wykonania wcześniej zawieszonych kary nie stanowi „orzeczenia”** (chyba, że zmienia charakter/wymiar kary lub wpływa na orzeczenie o winie).
- Jeśli **drugi wyrok skazujący** (wydany zaocznie) **umożliwił wydanie ENA** (poprzez zarządzenie wykonania wcześniej zawieszonych kary), należy go traktować jako **rozprawę**, „**w wyniku której wydano orzeczenie**” w rozumieniu art. 4a ust. 1.
- Wykonujący nakaz organ sądowy **może odmówić przekazania**, jeśli drugi wyrok skazujący został wydany pod nieobecność zainteresowanego **oraz ENA nie dowodzi istnienia gwarancji procesowych**.

Sprawy połączone C-514/21 i C-515/21 - *Minister for Justice and Equality (2023)*

□ FACULTY OF LAW, ECONOMICS AND FINANCE

Główne ustalenia

Kiedy można odmówić przekazania osoby:

- Organ wykonujący **może** odmówić przekazania, gdy:
 1. Decydujący drugi wyrok skazujący wydano **zaocznie**, oraz
 2. ENA **nie** potwierdza, że dana osoba:
 - została odpowiednio poinformowana o rozprawie,
 - była reprezentowana przez obrońcę, lub
 - miała prawo do ponownego rozpoznania sprawy lub złożenia odwołania (**art. 4a ust. 1 lit. a)-d)**).
- Ograniczenia odmowy:
 - Samo **zarządzenie wykonania wcześniej zawieszanej kary nie może** stanowić uzasadnienia odmowy, **chyba że istnieje systemowe ryzyko naruszenia prawa do rzetelnego procesu sądowego** (art. 1 ust. 3 decyzji ramowej + art. 47 karty).
 - W podobny sposób przekazania **nie można uzależniać** od ponownego rozpoznania sprawy lub ponownego zbadania orzeczenia zarządzającego wykonanie zawieszanej kary lub wyroku skazującego wydanego zaocznie (ponieważ nie jest to „orzeczenie”).
 - **Ale** wykonujący nakaz organ sądowy **może** zwrócić się o udzielenie **informacji** zgodnie z art. 15 ust. 2 decyzji ramowej, aby **zweryfikować, czy możliwe jest ponowne rozpoznanie sprawy lub skorzystania z proceduralnego środka zaskarżenia**.
- Ogólnie rzecz biorąc → Wykonanie END **jest regułą**, ale konieczne jest przestrzeganie gwarancji dotyczących prawa do rzetelnego procesu, jeśli decydujący wyrok skazujący został wydany zaocznie.

Okoliczności faktyczne

- Państwo wydające: **Belgia** - ENA wydany w celu wykonania kary pozbawienia wolności w wymiarze 2 lat;
- Osoba, której dotyczył wniosek: **RT**, obywatelka francuska i malijska, posiadająca paszport dyplomatyczny, zatrzymana we **Włoszech**.
- Przestępstwo: Zatrzymanie dziecka za granicą z naruszeniem nakazu aresztowania (belgijskiego kodeksu karnego).

Najważniejsze okoliczności

- RT **została osądzona zaocznie** w Belgii; nie doręczono jej **aktu oskarżenia**; nie była reprezentowana przez obrońcę podczas rozprawy.
- Włoski sąd zakwestionował dopuszczalność przekazania **w świetle włoskiego prawa konstytucyjnego i prawa Unii** (m.in. art. 6 TUE, art. 48 i art. 52 karty)
- Zgodnie z belgijskim prawem RT mogła wnieść o ponowne rozpoznanie sprawy lub apelację od wyroku w ciągu 15-30 dni od przekazania.

Pilność

Sprawa skierowana do TSUE w ramach pilnego trybu prejudycjalnego ze względu na **pozostawanie RT w areszcie we Włoszech** od czerwca 2024 r.

Główne pytanie

Czy wykonujące nakaz państwo członkowskie (Włochy) może odmówić przekazania osoby na podstawie prawa Unii w przypadku, gdy osoba ta:

i) została osądzona **zaocznie**; ii) **nie była reprezentowana** przez obrońcę, ani **poinformowana o akcie oskarżenia**, **ALE** iii) będzie mogła skorzystać z prawa do **ponownego rozpoznania sprawy/złożenia apelacji** po przekazaniu?

Wyrok:

Art. 4a ust. 1 lit. d) decyzji ramowej 2002/584, rozpatrywany w związku z art. 6 TUE i art. 47 oraz art. 48 ust. 2 karty, **nie** pozwala w tym przypadku na **odmowę**. Decyzja ramowa w sposób **wyczerpujący wskazuje podstawy odmowy**; **brak reprezentacji prawnej podczas rozprawy nie jest jedną z nich**.

Najważniejsze wnioski

- TSUE potwierdza ścisłe stosowanie zasady wzajemnego uznawania: Państwa członkowskie **nie mogą dodawać innych podstaw** odmowy, nawet ze względu **na wyższe standardy konstytucyjne**;
- **Prawo do ponownego rozpatrzenia sprawy** lub wniesienia apelacji z pełnym uczestnictwem spełnia wymogi związane z unijnymi prawami podstawowymi.
- Wyrok wydany w tej sprawie jest zgodny z wyrokami w sprawach **Melloni** i **Dorobantu**: **Prawo Unii wyznacza standardy**; krajowa ochrona konstytucyjna nie może mieć decydującego znaczenia w przypadku, gdy prawo Unii zostało zharmonizowane.

Pytania:

- Jakie są Państwa doświadczenia z wyrokami wydawanymi zaocznie?
- Z jaką skutecznością organy informują oskarżonych o toczącym się postępowaniu?
- W jakim stopniu proces ten jest zdigitalizowany?
- Czy orzeczenia TSUE są zgodne z zasadą ochrony praw podstawowych?
- A co z wyższym poziomem ochrony?
- Czy konieczne jest zwiększenie minimalnego poziomu harmonizacji na szczeblu Unii?
- Które z elementów prawa dotyczącego ENA należałoby uaktualnić?
- Które z elementów procedury karnej należałoby zharmonizować?

Dziękuję za uwagę!